

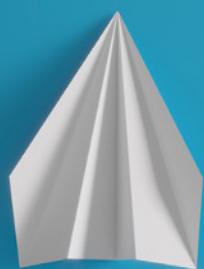

EASO

Praktiskā rokasgrāmata par iekšējās aizsardzības alternatīvas piemērošanu

*EASO praktisko
rokasgrāmatu sērija*

2021. gada maijs

Manuskripts pabeigts 2021. gada maijā.

Ne Eiropas Patvēruma atbalsta birojs (*EASO*), ne personas, kas rīkojas *EASO* vārdā, neatbild par to, kā tiek izmantota šajā publikācijā iekļautā informācija.

Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2023

© Eiropas Patvēruma atbalsta birojs, 2021

PDF	ISBN 978-92-9465-586-8	doi:10.2847/774064	BZ-08-21-164-LV-N
Print	ISBN 978-92-9403-110-5	doi:10.2847/752144	BZ-08-21-164-LV-C

Pārskatīts izdevums ar mainītu vāka lapas attēlu.

Vāka lapas attēls: *Eoneren* © *iStock*, 2019

Atļauts reproducēt, norādot avotu.

Lai varētu izmantot vai reproducēt fotoattēlus vai citus materiālus, uz ko *EASO* nav autortiesību, atļauja jāprasa tieši autortiesību īpašniekam.

Par rokasgrāmatu

Kāpēc šī rokasgrāmata tika izstrādāta? Eiropas Patvēruma atbalsta biroja (EASO) pamatuzdevums ir atbalstīt Eiropas Savienības dalībvalstis un asociētās valstis (ES+ valstis ⁽¹⁾), izmantojot kopīgu apmācību, kopējus kvalitātes standartus un kopēju izcelsmes valstu informāciju (IVI), kā arī citus līdzekļus. Saskaņā ar savu vispārējo mērķi atbalstīt dalībvalstis kopējo standartu un augstas kvalitātes procesu sasniegšanā kopējā Eiropas patvēruma sistēmā (KEPS) EASO izstrādā kopīgus praktiskus rīkus un norādījumus.

Kā šī rokasgrāmata tika izstrādāta? Šo rokasgrāmatu ir izstrādājuši Eiropas Savienības dalībvalstu (dalībvalstu) eksperti, un vērtīgu ieguldījumu izstrādē sniedza Eiropas Komisija, Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstā komisāra bēgļu jautājumos birojs (UNHCR) un Eiropas Padome bēgļu un izsūtīto personu jautājumos (ECRE) ⁽²⁾. Izstrādi veicināja un koordinēja EASO. Pirms rokasgrāmatas pabeigšanas tā tika apspriesta ar visām ES+ valstīm, izmantojot EASO patvēruma procesu tīklu.

Kam šī rokasgrāmata būtu jāizmanto? Šī rokasgrāmata galvenokārt ir paredzēta ierēdņiem, kuri izskata starptautiskās aizsardzības pieteikumus, intervētājiem un lēmumu pieņēmējiem, kā arī politikas veidotājiem valstu atbildīgajās iestādēs. Turklāt šis rīks ir noderīgs kvalitātes speciālistiem un juridiskajiem konsultantiem, kā arī jebkurai citai personai, kura strādā vai ir iesaistīta starptautiskās aizsardzības jomā ES kontekstā.

Kā lietot šo rokasgrāmatu? Šī rokasgrāmata par iekšējās aizsardzības alternatīvu (IAA) ir strukturēta sešās daļās: 1) Juridiskais pamats, 2) Procesuālās garantijas, tostarp tādi aspekti kā pierādīšanas pienākums, individuālais novērtējums, iespēja apstrīdēt IAA piemērošanu, 3) Sākotnējās norādes, kas palīdz izlemt, vai būtu jāapsver IAA, 4) Iespējamās PIAA vietas noteikšana, 5) IAA kritēriju novērtējums, 6) Konkrētu profilu un to problēmu izpēti. Pēdējā nodaļā ir ietverti īpaši apsvērumi saistībā ar IAA piemērošanu, jo īpaši attiecībā uz statusa zaudēšanas procesu un turpmākiem pieteikumiem. Rokasgrāmatas beigās ir apkopoti būtiskākie ES tiesu spriedumi šajā jomā un ir sniegtas atsauces uz tiesību aktiem.

Šī rokasgrāmata būtu jāizmanto kopā ar *EASO Praktisko rokasgrāmatu par kvalificēšanu starptautiskajai aizsardzībai*.

Jāuzsver, ka šis dokuments nesniedz konkrētām valstīm adresētus norādījumus. Lai iegūtu šādus norādījumus par iekšējās aizsardzības alternatīvas piemērojamību konkrētu izcelsmes valstu kontekstā, skatīt EASO publicētos norādījumus par valstīm: <https://euaa.europa.eu/asylum-knowledge/country-guidance>.

Kā šī rokasgrāmata ir saistīta ar valstu tiesību aktiem un praksi? Šī rokasgrāmata ir konverģences instruments ar ieteikuma raksturu un nav juridiski saistoša. Tā atspoguļo kopīgi saskaņotus standartus.

Atruna

Šī rokasgrāmata tika sagatavota, neskarot principu, ka tikai Eiropas Savienības Tiesa var sniegt ES tiesību aktu autoritatīvu interpretāciju.

(1) Eiropas Savienības 27 dalībvalstis, kā arī Islande, Lihtenšteina, Norvēģija un Šveice.

(2) Jāņem vērā, ka galīgajā rokasgrāmatā ne vienmēr ir atspoguļota UNHCR vai ECRE nostāja.

Satura rādītājs

Saīsinājumu saraksts	3
Ievads	4
1. Juridiskais pamats	5
1.1. Iekšējās aizsardzības alternatīva starptautiskajās tiesībās	5
1.2. Kvalifikācijas direktīva	5
1.3. Eiropas judikatūra	6
2. Procesuālās garantijas	8
2.1. Individuāls novērtējums	8
2.2. IAA pārbaudes procesā	8
2.3. Pierādīšanas pienākums	10
2.4. Pieteikuma iesniedzēja iespēja apstrīdēt IAA piemērošanu	11
3. Sākotnējās norādes, kas palīdz izlemt, vai būtu jāapsver IAA	12
3.1. Vajāšanas dalībnieks	12
3.2. Atsevišķi elementi	13
4. Iespējamās IAA vietas noteikšana	14
4.1. Ar vispārējiem apstākļiem saistīti faktori	14
4.2. Ar individuāliem apstākļiem saistīti faktori	15
5. IAA kritēriju novērtējums	16
5.1. Drošība IAA vietā	16
5.2. Ceļošana un uzņemšana IAA vietā	20
5.3. Pamatotība apmesties IAA vietā	21
6. Konkrētu profilu un to problēmu izpēte	27
6.1. Neprecēti, pieauguši vīrieši bez invaliditātes	27
6.2. Precēti pāri darbspējīgā vecumā bez bērniem	28
6.3. Neprecētas sievietes bez vīriešu atbalsta tīkla	28
6.4. Ģimenes ar bērniem	29
6.5. Profili, kas saistīti ar seksuālo orientāciju un dzimumidentitāti	29
6.6. Nepavadīti bērni	30
6.7. Gados veci pieteikuma iesniedzēji	31
6.8. Pieteikuma iesniedzēji ar smagām slimībām vai invaliditāti	32
7. Īpaši apsvērumi	33
7.1. Statusa zaudēšana vairs nepastāvošu apstākļu dēļ	33
7.2. Turpmāki pieteikumi	35
1. pielikums. Judikatūra	36
Eiropas judikatūra	36
Valsts tiesu judikatūra	41

Saīsinājumu saraksts

Bēgļu konvencija	1951. gada Konvencija par bēgļa statusu un tās 1967. gada protokols, kas ES patvēruma <i>acquis</i> dēvēta par Ženēvas konvenciju
Dalībvalstis	Eiropas Savienības dalībvalstis
EASO	Eiropas Patvēruma atbalsta birojs
ECT	Eiropas Cilvēktiesību tiesa
ECTK	Eiropas Cilvēktiesību konvencija
ES	Eiropas Savienība
ES+	Eiropas Savienības dalībvalstis un asociētās valstis
IAA	Iekšējās aizsardzības alternatīva
IVI	Izcelsmes valsts informācija
KD	Padomes Direktīva 2004/83/EK (2004. gada 29. aprīlis) par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu
Pārstrādātā KD	Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/95/ES (2011. gada 13. decembris) par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu (pārstrādāta versija)
Pārstrādātā PPD	Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/32/ES (2013. gada 26. jūnijs) par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (pārstrādāta versija)
UNHCR	Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstā komisāra bēgļu jautājumos birojs

Ievads

Saskaņā ar Direktīvu 2011/95/ES, turpmāk “pārstrādātā KD” ⁽³⁾, dalībvalstis, izvērtējot starptautiskās aizsardzības pieteikumu, var noteikt, ka pieteikuma iesniedzējam nav vajadzīga starptautiskā aizsardzība, ja kādā izcelsmes valsts daļā viņam nav pamatoti jābaidās no vajāšanas un nepastāv reāls būtiska kaitējuma risks vai ja viņam ir pieejama aizsardzība pret vajāšanu un būtisku kaitējumu. Jābūt izpildītam arī nosacījumam, ka pieteikuma iesniedzējs var droši un likumīgi ceļot uz ieteikto iekšējās aizsardzības alternatīvas (IAA) vietu un tikt tajā uzņemts, un, kā var pamatoti pieņemt, tajā arī uzturēsies. Ir jāņem vērā vispārējie apstākļi, kādi dominē minētajā valsts daļā, un pieteikuma iesniedzēja personīgie apstākļi, pamatojoties uz jaunāko informāciju no attiecīgajiem avotiem ⁽⁴⁾.

Šajā praktiskajā rokasgrāmatā ir norādīts, ka novērtējums par aizsardzības vajadzībām IAA vietā ir cieši saistīts ar galvenajiem aspektiem novērtējumā par aizsardzības vajadzībām un riskiem izcelsmes valstī kopumā. Turklāt ir izskaidrotas papildu prasības, kas jāievēro, lai piemērotu IAA, piemēram, ierosinājumam apmesties konkrētajā IAA vietā ir jābūt pamatotam, un, lai par šo pamatotību pārliecinātos, valsts iestādēm jāņem vērā sociālekonomiskā situācija ierosinātajā IAA vietā. Izvērtējot IAA piemērošanu, ir jāuzsver piedāvātās aizsardzības pozitīvais raksturs. Tas nepieciešams tāpēc, ka, lai to varētu piemērot, ir jāizpilda pārstrādātās KD 8. pantā noteiktās prasības.

Turklāt attiecībā uz IAA piemērošanu pierādīšanas pienākums pāriet uz valsts pārvaldes iestādēm. Valsts pārvaldes iestādēm ir jāpierāda, ka pieteikuma iesniedzējam nav vajadzīga starptautiskā aizsardzība, jo ir alternatīva vieta, kur pieteikuma iesniedzējs var apmesties noteiktā izcelsmes valsts daļā.

Izskatot IAA piemērošanu, būtu jāpievērš uzmanība to pieteikuma iesniedzēju identifikācijai, kuriem ir īpašas vajadzības pēc procesuālajām garantijām, un jāveic nepieciešamie pasākumi viņu atbalstīšanai ⁽⁵⁾. Attiecīgi arī bērna interesēm vajadzētu būt vienam no galvenajiem apsvērumiem ⁽⁶⁾.

Valstu tiesību aktos un praksē IAA var būt minēta arī kā “iekšējās bēgšanas alternatīva”, “iekšējās pārcelšanas alternatīva”, kā arī lietoti citi termini. Lai nodrošinātu saskaņotību ar ES tiesību aktiem un pieejamajiem EASO produktiem, šajā praktiskajā rokasgrāmatā priekšroka tiek dota terminam “iekšējās aizsardzības alternatīva”.

Rokasgrāmatā termins “izcelsmes apgabals” ir lietots pretstatā terminam “IAA vieta”. Izcelsmes apgabals parasti ir “dzīvesvietas apgabals” izcelsmes valstī. Tas parasti ir apgabals, kurā pieteikuma iesniedzējs dzimis vai audzis, vai apgabals, kurā viņš(-a) uzturējies(-usies) un dzīvojis(-usi), tādējādi esot ciešā saiknē ar to ⁽⁷⁾.

⁽³⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/95/ES (2011. gada 13. decembris) par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu (pārstrādāta versija) (OV L 337, 20.12.2011.), ar īpašu atsauci uz 26. un 27. apsvērumu un 7. un 8. pantu.

⁽⁴⁾ Pārstrādātās KD 7. panta 3. punkts.

⁽⁵⁾ Par personu ar īpašām vajadzībām identifikāciju skatīt papildu informāciju EASO IPSN rīkā šādā saitē: <https://ipsn.easo.europa.eu/lv>. Sk. arī 29. apsvērumu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2013/32/ES (2013. gada 26. jūnijs) par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (pārstrādāta versija) (OV L 180, 29.6.2013.) (pārstrādātā PPD direktīva) un 22. pantu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2013/33/ES (2013. gada 26. jūnijs), ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai (OV L 180, 29.6.2013.).

⁽⁶⁾ Sk. arī pārstrādātās KD 18. apsvērumu un pārstrādātās PPD 33. apsvērumu.

⁽⁷⁾ Sk. iedaļu “Individuālie apstākļi” EASO Praktiskajā rokasgrāmatā par kvalificēšanu starptautiskajai aizsardzībai, 2018. gada aprīlis.

1. Juridiskais pamats

1.1. Iekšējās aizsardzības alternatīva starptautiskajās tiesībās

IAA nav minēta 1951. gada Bēgļu konvencijā⁽⁸⁾, un tas nav nedz atsevišķs bēgļu tiesību princips, nedz neatkarīgs kritērijs, ko izmanto, lai noteiktu bēgļa statusu. Starptautiskās tiesības neparedz, ka apdraudētām personām pirms patvēruma meklēšanas ir jāizmanto visas iespējas savā valstī. Tas izriet no starptautisko tiesību vispārējā principa, saskaņā ar kuru starptautiskajai aizsardzībai ir tikai pakārtota loma un tā būtu jāpiešķir tikai tad, ja valsts aizsardzība nav pieejama⁽⁹⁾. Līdz pagājušā gadsimta astoņdesmito gadu vidum šis jēdziens praksē netika izmantots, jo valstis bieži tika uzskatītas par galvenajiem vajāšanas dalībniekiem. Tā piemērošana ir saistīta ar to, ka kopš pagājušā gadsimta 80. gadu beigām ir pieaudzis to pieteikumu iesniedzēju skaits, kuri bēg no reģionalizētiem apdraudējumiem. UNHCR 1995. un 1999. gadā sniedza pirmos šāda veida norādījumus par iekšējās bēgšanas alternatīvas atbilstošu piemērošanu⁽¹⁰⁾. Tā kā lēmumu pieņēmēji arvien vairāk sāka piemērot IAA, 2003. gadā UNHCR izdeva turpmākas sīki izstrādātas pamatnostādnes par starptautisko aizsardzību, kas attiecās uz IAA piemērošanu⁽¹¹⁾.

1.2. Kvalifikācijas direktīva

Sākotnējā Kvalifikācijas direktīva (2004/83/EK)⁽¹²⁾ bija pirmais pārvalstiskais instruments, kas sniedza vispārēju IAA aprakstu⁽¹³⁾.

Ar **pārstrādāto KD** tika ieviesta virkne skaidrojumu par nosacījumiem IAA piemērošanai. Pārstrādātās KD 8. pantā ir noteikts jēdziens “iekšējās aizsardzības alternatīva”, bet dalībvalstīm tā piemērošana nav obligāta.

⁽⁸⁾ ANO Ģenerālā asambleja, *Konvencija par bēgļa statusu*, 28.7.1951., ANO līgumu sērija, 189. sēj., UNTS 137. lpp.

⁽⁹⁾ Schultz, J., *The international protection alternative in refugee law*, Leiden 2019.

⁽¹⁰⁾ Hathaway, J., un Foster, M. *Internal Protection/Relocation/Flight Alternative as an Aspect of Refugee Status Determination*, Mičiganas Universitātes Tiesību skolas stipendiju repozitorijs, 2003. gads.

⁽¹¹⁾ UNHCR, *Guidelines on International Protection: “Internal Flight or Relocation Alternative” within the Context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to the Status of Refugees*, HCR/GIP/03/04, 2003. gada 23. jūlijs. Šis jēdziens var būt atrodams arī citos UNHCR dokumentos, piemēram, UNHCR, *Anotēti komentāri par EK Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīvu 2004/83/EK par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu (OV L 304, 30.9.2004., 12. lpp.)*, 2005. gada 28. janvāris.

⁽¹²⁾ Padomes Direktīva 2004/83/EK (2004. gada 29. aprīlis) par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu (OV L 304, 30.9.2004., 12. lpp.), dēvēta par “sākotnējo Kvalifikācijas direktīvu”.

⁽¹³⁾ Sākotnējās Kvalifikācijas direktīvas 8. pants.

Pārstrādātās KD 8. pants “Iekšējā aizsardzība”

“1. Novērtējot starptautiskās aizsardzības pieteikumu, dalībvalstis var noteikt, ka pieteikuma iesniedzējam nav vajadzīga starptautiskā aizsardzība, ja viņam daļā no izcelsmes valsts teritorijas:

a) nav pamatoti jābaidās no vajāšanas vai nepastāv būtiska kaitējuma risks; vai

b) ir pieejama 7. pantā noteiktā aizsardzība pret vajāšanu vai būtisku kaitējumu,

un viņš var droši un likumīgi ceļot uz šo valsts daļu un tikt tajā uzņemts, un, kā var pamatoti pieņemt, tajā arī uzturēsies.

2. Pārbaudot, vai pieteikuma iesniedzējam ir pamats bailēm no vajāšanas vai pastāv reāls risks, ka tiks nodarīts būtisks kaitējums, vai ir pieejama aizsardzība pret vajāšanu vai būtisku kaitējumu izcelsmes valsts daļā saskaņā ar 1. punktu, dalībvalstis laikā, kad tiek pieņemts lēmums par pieteikumu, ņem vērā vispārējos apstākļus, kādi dominē minētajā valsts daļā, un pieteikuma iesniedzēja personīgos apstākļus, ievērojot 4. pantu. Šajā nolūkā dalībvalstis nodrošina, ka tiek iegūta precīza un aktuāla informācija no attiecīgajiem avotiem, piemēram, no Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstā komisāra bēgļu jautājumos un Eiropas Patvēruma atbalsta biroja.”

Būtu jāņem vērā, ka minētais noteikums **pārstrādātās KD 8. pantā ir diskrecionārs**: “Dalībvalstis **var** noteikt, ka pieteikuma iesniedzējam nav vajadzīga starptautiskā aizsardzība (..)”. Tāpēc IAA nozīme dalībvalstu praksē, pat ja tās izmantošana ir atļauta, būs atkarīga no konkrētiem faktoriem. Tie cita starpā ir **minētā panta un/vai IAA jēdziena transponēšana valsts tiesību aktos, tā īstenošana praksē un saistītie politikas lēmumi** par to, vai un kad tas būtu jāizmanto (ja vispār būtu jāizmanto).

1.3. Eiropas judikatūra

Uz šīs rokasgrāmatas publicēšanas laiku Eiropas Savienības Tiesa (EST) nav aicināta lemt par IAA jēdziena interpretāciju un piemērošanu.

Lai gan Eiropas Cilvēktiesību tiesa (ECT) nav kompetenta interpretēt tādus ES patvēruma instrumentus kā pārstrādātā KD, tās spriedumi sniedz Eiropas Cilvēktiesību konvencijas (ECTK) saistošas interpretācijas, kas var netieši ietekmēt patvēruma tiesību piemērošanu ES.

Šajā rokasgrāmatā ir ņemta vērā turpmāk uzskaitītā ECT judikatūra (sīkākus lietu kopsavilkumus un izvilkumus no lietām skatīt 1. pielikumā). Ir svarīgi uzsvērt, ka par šīm lietām tika izlemts konkrētās faktiskās situācijās, un tās nesniedz vispārējus skaidrojošus norādījumus par IAA koncepciju. Turklāt minētās lietas attiecas uz IAA atgriešanas (vai izraidīšanas) procedūru kontekstā saskaņā ar ECTK 3. pantu, nevis patvēruma procedūru kontekstā.

NB! ECT, lai raksturotu šo jēdzienu, izmanto terminu “iekšējās bēgšanas alternatīva”.

- **ECT, 2011, *Sufi and Elmi pret Apvienoto Karalisti* ⁽¹⁴⁾**

Šajā lietā, kas attiecās uz diviem Somālijas valstspiederīgajiem, spriedumā tika nolemts, ka attiecībā uz teritoriju, kas tiek apsvērta atgriešanai, jāņem vērā šādi elementi: pieteikuma iesniedzēja spēja apmierināt savas vissvarīgākās pamatvajadzības, piemēram, pēc uztura, higiēnas un pajumtes, viņa neaizsargātība pret sliktu izturēšanos un izredzes, ka viņa situācija varētu uzlaboties saprātīgā laikposmā.

Turklāt šī lieta ilustrē personīgos apstākļus, ko var ņemt vērā, kad novērtē iekšējās bēgšanas alternatīvu, – vai pieteikuma iesniedzējam bija ģimenes saites pārcelšanas vietā un vai pieteikuma iesniedzējam ir bijusi nesena pieredze saistībā ar dzīvošanu viņa izcelsmes valstī.

- **ECT, 2007, *Salah Sheekh pret Nīderlandi* ⁽¹⁵⁾**

Šajā lietā par Somālijas valstspiederīgo spriedumā tika uzskatīts, ka iekšējās bēgšanas alternatīva Somālijā nav piemērojama, jo nav izpildīti nosacījumi, kas saistīti ar spēju ceļot un tikt uzņemtam drošības zonā. Iemesls jo īpaši bija tas, ka vietējās iestādes teritorijā, kas Somālijā tika uzskatīta par drošu, iebilda pret “dažādu bēgļu kategoriju piespiedu izraidīšanu” un nepieņēma ES ceļošanas dokumentus. Turklāt spriedumā tika noteikts, ka ir jāņem vērā atšķirība starp to personu stāvokli, kuru izcelsme ir šajās teritorijās un kurām tur ir klans un/vai ģimene, salīdzinājumā ar personām no citām Somālijas vietām, kurām šādas saiknes nav.

- **ECT, 2014, *A.A.M pret Zviedriju* ⁽¹⁶⁾**

Šajā lietā, kas attiecas uz Irākas valstspiederīgo, spriedumā ir noteikti principi, kas attiecas uz pamatotības pārbaudi, t. i., “iekšējā pārcelšana nenovēršami ietver noteiktas grūtības”, piemēram, grūtības “atrast pienācīgas darbvietas un mājokli”. Šīm grūtībām nav izšķirošas nozīmes, ja var konstatēt, ka pieteikuma iesniedzēja vispārējie dzīves apstākļi piedāvātajā iekšējās bēgšanas alternatīvās teritorijā nav “nesaprātīgi vai jebkādā veidā pielīdzināma ar [ECTK] 3. pantu aizliegtai attieksmei”.

Spriedumā tika izklāstīti elementi, ko var izmantot kā rādītājus pamatotības pārbaudei, proti, darbvieta pieejamība un “piekļuve veselības aprūpei, kā arī finansiālam un citam atbalstam no UNHCR un vietējām iestādēm”.

⁽¹⁴⁾ ECT 2011. gada 28. jūnija spriedums, *Sufi and Elmi pret Apvienoto Karalisti*, Nr. 8319/07 un 11449/07, ECLI:CE:ECHR:2011:0628JUD000831907. Konkrētas atsauces uz sprieduma punktiem skatīt 283., 294., 295. punktā, kas pieejami [ECT Hudoc datubāzē](#).

⁽¹⁵⁾ ECT 2007. gada 11. janvāra spriedums, *Salah Sheekh pret Nīderlandi*, Nr. 1948/04, ECLI:CE:ECHR:2007:0111JUD000194804. Konkrētas atsauces uz sprieduma punktiem skatīt 139. un 142. punktā, kas pieejami [ECT Hudoc datubāzē](#).

⁽¹⁶⁾ ECT 2014. gada 3. aprīļa spriedums, *A.A.M pret Zviedriju*, Nr. 68519/10, ECLI:CE:ECHR:2014:0403JUD006851910. Konkrētas atsauces uz sprieduma punktiem skatīt 73. punktā, kas pieejams [ECT Hudoc datubāzē](#).

2. Procesuālās garantijas

Attiecībā uz procesuālajām garantijām, piemērojot IAA koncepciju, dalībvalstīm būtu jāņem vērā jebkura IAA novērtējuma individuālais raksturs (2.1. iedaļa). Dalībvalstīm būtu jāņem vērā arī procedūras posms, kurā IAA tiek pārbaudīta, t. i., pēc tam, kad ir konstatētas pamatotas bailes no vajāšanas vai reāls nopietna kaitējuma risks attiecībā uz pieteikuma iesniedzēja izcelsmes teritoriju (2.2. iedaļa). Turklāt IAA piemērošana nozīmē pierādīšanas pienākuma maiņu, jo atbildīgajām iestādēm ir jāpamato, ka IAA ir piemērojama (2.3. iedaļa). Turklāt būtu jāsniedz pieteikuma iesniedzējam iespēja apstrīdēt IAA piemērošanu (2.4. iedaļa).

2.1. Individuāls novērtējums

Dalībvalstu pienākums veikt IAA individuālu novērtējumu ir noteikts pārstrādātās KD 4. panta 3. punktā un 8. panta 2. punktā.

Pārstrādātās KD 8. panta 2. punkts "Iekšējā aizsardzība"

"(..) dalībvalstis laikā, kad tiek pieņemts lēmums par pieteikumu, ņem vērā vispārējos apstākļus, kādi dominē minētajā valsts daļā, un pieteikuma iesniedzēja personīgos apstākļus, ievērojot 4. pantu. (..)"

IAA novērtējumu vienmēr veic individuāli. Individuāls novērtējums nozīmē, ka **IAA nekad nevar uzskatīt par piemērojamu kopumā** konkrētai teritorijai un/vai konkrētai pieteikuma iesniedzēju grupai. Tādējādi pat tad, ja vispārējie apstākļi IAA vietā tiek uzskatīti par labvēlīgiem, IAA var nebūt iespējama pieteikuma iesniedzēja personīgās situācijas dēļ. Līdzīgi, pat ja praksē IAA ir piemērojama konkrētai teritorijai pārsvarā gadījumu (vai lielākajā daļā gadījumu), būs vajadzīgs individuāls novērtējums, lai izvērtētu, vai tā ir piemērojama, kā arī tad, kad pienācīgi tiek ņemti vērā pieteikuma iesniedzēja personīgie apstākļi (skatīt 6. nodaļu).

Individuālais novērtējums nozīmē pieteikuma iesniedzēja personīgo apstākļu ņemšanu vērā IAA novērtējumā. Šajā saistībā ir ļoti svarīgi ņemt vērā pieteikuma iesniedzēja neaizsargātību un/vai īpašās vajadzības. **Katrs nosacījums** IAA piemērošanai (t. i., drošība IAA vietā, ceļošana un uzņemšana, apmešanās pamatotība) būtu jānovērtē, **ņemot vērā pieteikuma iesniedzēja neaizsargātību un/vai īpašās vajadzības**.

2.2. IAA pārbaudes procesā

Lai gan pārstrādātā KD pati par sevi neparedz stingru pārbaudes kārtību, tajā ir noteikts, ka **IAA pieejamības** novērtējums būtu jāveic, "**novērtējot starptautiskās aizsardzības pieteikumu**" ⁽¹⁷⁾. Saskaņā ar pārstrādātās KD 4. panta 3. punktu pārbaudē ir jāņem vērā visi pieteikuma iesniedzēja iesniegtie paziņojumi un dokumentācija, pieteikuma iesniedzēja individuālais stāvoklis un apstākļi, kā arī jebkāda agrāk veiktas vajāšanas vai būtiska kaitējuma darbības. Attiecībā uz IAA ir skaidrs, ka IAA pieejamības pienācīgs novērtējums nav iespējams, ja nav pienācīgi novērtētas sākotnējās bailes no vajāšanas vai būtiska kaitējuma izcelsmes teritorijā.

(17) Pārstrādātās KD 8. panta 1. punkts.

Konkrētāk, lai pārbaudītu, vai IAA vietā nav vajāšanas un būtiska kaitējuma, būs pienācīgi jānovērtē pieteikuma iesniedzēja sākotnējā prasība. Tas ir vajadzīgs, lai varētu secināt, ka apgalvotā vajāšana vai būtiskais kaitējums, ja tas ir ticams, pēc būtības nav tāds, ka risks attiecas uz visu izcelsmes valsts teritoriju.

Tāpat aizsardzības pieejamību kādā valsts daļā nevar veikt *in abstracto*. Ir labi jāizprot apgalvotās vajāšanas un/vai būtiskā kaitējuma raksturs, tostarp tas, kas ir iesaistītās personas, lai varētu novērtēt, vai iestādes vēlas un spēj nodrošināt kādā valsts daļā aizsardzību pret šādu vajāšanu vai būtiska kaitējuma risku.

Tāpēc, lai veiktu rūpīgu un labi strukturētu pārbaudi un izvairītos no neproduktīvas argumentācijas, ir svarīgi, lai **IAA tiktu novērtēta tikai** pēc tam, kad ir pierādīts, ka izcelsmes teritorijā izcelsmes valstī **pastāv pamatotas bailes no vajāšanas vai reāls būtiska kaitējuma risks**. Tas ietver novērtējumu par to, vai pieteikuma iesniedzējam nav piekļuves aizsardzībai (kā noteikts pārstrādātās KD 7. pantā) izcelsmes teritorijā.

EASO Praktiskajā rokasgrāmatā par kvalificēšanu starptautiskajai aizsardzībai ⁽¹⁸⁾ ir norādīts, ka individuāla starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšana ir pakāpenisks process, kura laikā tiek izvērtēts katrs bēgļa definīcijas elements. Procesa soļi ir šādi.

1. solis. Sākotnējie apsvērumi

Pieteikuma iesniedzējs ir trešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks un atrodas ārpus savas valstspiederības valsts vai, ja pieteikuma iesniedzējs ir bezvalstnieks, iepriekšējās pastāvīgās dzīvesvietas valsts.

2.a solis. Vajāšana

Attieksme, no kuras pieteikuma iesniedzējs baidās, ir vajāšana, t. i., tas ir pietiekami smags cilvēktiesību pārkāpums vai dažādu pasākumu apvienojums, kas ir pietiekami smags, tādā formā, kā cita starpā minēts pārstrādātās KD 9. panta 2. punktā.

2.b. solis. Pamatotas bailes

Bailes no vajāšanas ir pamatotas.

2.c. solis. Vajāšanas iemesls(-i)

Vajāšana vai aizsardzības pret šādām darbībām neesība (vismaz daļēji) ir saistīta ar vienu no šādiem (faktiskiem vai nosacītiem) iemesliem:

- rase;
- reliģija;
- valstspiederība;
- piederība noteiktai sociālai grupai;
- politiskie uzskati.

⁽¹⁸⁾ Skatīt iedaļu "Plūsmas diagrammas" *EASO Praktiskajā rokasgrāmatā par kvalificēšanu starptautiskajai aizsardzībai*, 2018. gada aprīlis.

3. solis. Alternatīvā aizsardzība

Atbilstību alternatīvās aizsardzības saņemšanai pārbauda tikai tad, ja pieteikuma iesniedzējs neatbilst bēgļa statusam, t. i., ja nav izpildīts 2.a, 2.b vai 2.c solis.

4.a solis. Aizsardzība izcelsmes valstī (izcelsmes teritorijā)

Netiek nodrošināta aizsardzība pieteikuma iesniedzēja izcelsmes teritorijā, vai aizsardzības dalībnieki nespēj vai nevēlas to nodrošināt, vai arī aizsardzība nav efektīva vai ir īslaicīga, t. i., aizsardzība neatbilst pārstrādātās KD 7. pantā noteiktajiem kritērijiem.

4.b. solis. Iekšējās aizsardzības alternatīva

IAA pārbaudē nosaka, vai pieteikuma iesniedzējam kādā izcelsmes valsts daļā:

- a) nav pamatoti jābaidās no vajāšanas vai nepastāv būtiska kaitējuma risks, vai
- b) ir pieejama 7. pantā noteiktā aizsardzība pret vajāšanu vai būtisku kaitējumu,
- un viņš var droši un likumīgi ceļot uz šo valsts daļu un tikt tajā uzņemts, un, kā var pamatoti pieņemt, tajā arī uzturēsies.

2.3. Pierādīšanas pienākums

Pārstrādātās KD 4. panta 1. punkts “Faktu un apstākļu novērtēšana”

“Dalībvalstis var uzskatīt par pieteikuma iesniedzēja pienākumu pēc iespējas ātrāk iesniegt visas sastāvdaļas, kas nepieciešamas, lai pamatotu starptautiskās aizsardzības pieteikumu. **Dalībvalsts pienākums ir**, sadarbojoties ar pieteikuma iesniedzēju, **novērtēt attiecīgās pieteikuma sastāvdaļas.**” (Izcēlums pievienots).

Apgalvojumu, ka IAA pastāv, sniedz atbildīgā iestāde, tāpēc, kad tiek apgalvots, ka IAA ir pieejama citā izcelsmes valsts daļā, **pierādīšanas pienākums pāriet uz atbildīgo iestādi.**

Noteikums, ka tad, kad tiek apgalvots, ka IAA ir pieejama, pierādīšanas pienākums ir atbildīgajai iestādei, ir noteikts pārstrādātās KD 8. panta 2. punktā.

Pārstrādātās KD 8. panta 2. punkts “Iekšējā aizsardzība”

“Pārbaudot, vai pieteikuma iesniedzējam ir pamats bailēm no vajāšanas vai pastāv reāls risks, ka tiks nodarīts būtisks kaitējums, vai ir pieejama aizsardzība pret vajāšanu vai būtisku kaitējumu izcelsmes valsts daļā saskaņā ar 1. punktu, dalībvalstis laikā, kad tiek pieņemts lēmums par pieteikumu, ņem vērā vispārējos apstākļus, kādi dominē minētajā valsts daļā, un pieteikuma iesniedzēja personīgos apstākļus, ievērojot 4. pantu. Šajā nolūkā dalībvalstis nodrošina, ka tiek iegūta precīza un aktuāla informācija no attiecīgajiem avotiem, piemēram, no Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstā komisāra bēgļu jautājumos un Eiropas Patvēruma atbalsta biroja.”

Lai pamatotu konstatējumu, ka IAA ir piemērojama, atbildīgā iestāde ņem vērā vispārējos apstākļus, kas dominē šajā valsts daļā, kā arī pieteikuma iesniedzēja personīgos apstākļus.

Pieteikuma iesniedzējam ir arī tiesības iesniegt elementus un norādīt konkrētus iemeslus, kāpēc IAA viņam nebūtu jāpiemēro. Šie elementi ir jānovērtē atbildīgajai iestādei (2.4. iedaļa).

Attiecībā uz pierādījumu novērtēšanu **atbildīgajām iestādēm ir jāpierāda, ka ir izpildīti visi nosacījumi IAA piemērošanai.**

Atbildīgajām iestādēm ir jāpierāda, ka pieteikuma iesniedzējs var droši dzīvot piedāvātajā pārcelšanas teritorijā, t. i., bez vajāšanas vai būtiska kaitējuma riska vai ar piekļuvi aizsardzībai pret vajāšanu vai būtisku kaitējumu. Atbildīgajai iestādei ir arī jāpierāda, ka pieteikuma iesniedzējs var droši un likumīgi ceļot uz piedāvāto pārcelšanas teritoriju un tikt uzņemts tajā un ka var pamatoti sagaidīt, ka viņš tajā apmetīsies, neciešot citas nepamatotas grūtības.

Šajā nolūkā atbildīgajai iestādei ir jāņem vērā precīza un aktuāla informācija no attiecīgajiem avotiem, piemēram, cita starpā *EASO* un *UNHCR* sniegtā informācija (pārstrādātās KD 8. panta 2. punkts).

Lai gan pierādīšanas pienākums ir atbildīgajai iestādei, lai pierādītu, ka IAA ir pieejama, **pieteikuma iesniedzējam ir pienākums sadarboties**, ⁽¹⁹⁾ lai noteiktu viņa identitāti un attiecīgās pieteikuma sastāvdaļas. Tas attiecas uz vecumu, izcelsmi (tostarp attiecīgo radnieku izcelsmi), valstspiederību(-ām), iepriekšējās dzīvesvietas valsti(-īm) un vietu(-ām), iepriekšējiem starptautiskās aizsardzības pieteikumiem, ceļošanas maršrutiem un ceļošanas dokumentiem. Piemēram, pieteikuma iesniedzējam ir jāsniedz informācija par vietām, kurās viņš dzīvojis, viņa ģimenes saitēm un sociālekonomisko situāciju izcelsmes valstī, lai iestādes varētu novērtēt piedāvātās IAA vietas pamatotību.

2.4. Pieteikuma iesniedzēja iespēja apstrīdēt IAA piemērošanu

Ja pieejamā informācija liecina, ka aizsardzības dalībnieks var piedāvāt efektīvu un laikā neierobežotu aizsardzību pārstrādātās KD 7. panta nozīmē teritorijā, kas tiek apsvērta saistībā ar IAA, būtu jāsniedz pieteikuma iesniedzējam, kurš vēlas apstrīdēt IAA, iespēja paskaidrot, kāpēc viņš personīgi nevar vai nevēlas izmantot šo aizsardzību.

Ir ieteicams intervijas laikā informēt pieteikuma iesniedzēju par ikvienu konkrēto IAA vietu vai teritoriju, kas tiek novērtēta, un izskaidrot IAA novērtējuma darbības jomu un būtību. Tas dos pieteikuma iesniedzējam **iespēju nekavējoties paust savu viedokli un/vai sniegt papildu informāciju** saistībā ar piedāvāto IAA. Tā varētu būt, piemēram, informācija par to, kāpēc pieteikuma iesniedzējs nevar vai draudu dēļ nevēlas izmantot savas valsts aizsardzību, kādas ir iespējamās problēmas, kas saistītas ar drošu un likumīgu ceļošanu uz šo teritoriju un uzņemšanu tajā, un kāda būtu viņa dzīve IAA vietā (darbs, mājoklis, ģimenes dzīve utt.).

Pieteikuma iesniedzējam nav jāpierāda, ka pirms starptautiskās aizsardzības pieprasīšanas viņš ir izmantojis visas iespējas rast iekšējās aizsardzības alternatīvu jebkurā savas izcelsmes valsts teritorijā. Novērtējumā galvenā uzmanība tiek pievērsta tam, vai šāda alternatīva ir pieejama pieteikuma izskatīšanas laikā.

⁽¹⁹⁾ Pārstrādātās PPD 13. pants.

3. Sākotnējās norādes, kas palīdz izlemt, vai būtu jāapsver IAA

Pēc tam, kad ir konstatētas pamatotas bailes no vajāšanas vai pastāv reāls būtiska kaitējuma risks izcelsmes teritorijā, ir vairāki elementi, kas var norādīt, vai varētu būt pamatoti novērtēt IAA. Šajā saistībā norādes var sniegt tādi elementi kā vajāšanas vai būtiska kaitējuma dalībnieki un darbību raksturs, kā arī pieteikuma iesniedzēju profils un individuālie apstākļi. Tomēr tas, vai IAA ir piemērojama, būs atkarīgs no IAA kritēriju novērtējuma, kas izskaidrots 5. nodaļā.

Iespējamie faktori, kas palīdz izlemt, vai būtu jāapsver IAA, ir norādīti turpmāk. Uzskaitījums nebūtu jāuzskata par izsmelšu.

3.1. Vajāšanas dalībnieks ⁽²⁰⁾

Kad ir konstatēts, ka pieteikuma iesniedzējam izcelsmes teritorijā draud vajāšana vai būtisks kaitējums, pirms IAA vietas noteikšanas procesā būtu jāņem vērā vajāšanas (vai būtiska kaitējuma) dalībnieks un viņa tvērums.

Valstiski dalībnieki

Tiek uzskatīts, ka valstiski dalībnieki darbojas visā valstī. Tāpēc pastāv pieņēmums, ka šādos gadījumos IAA nav pieejama. Tomēr īpašos gadījumos, kad valstiskā dalībnieka tvērums nepārprotami aprobežojas ar konkrētu ģeogrāfisko teritoriju, piemēram, ja vajāšanas dalībnieks rīkojas privāti, nevis valsts vārdā, IAA var būt piemērojama.

Nevalstiskie dalībnieki

Ja vajāšanas vai būtiska kaitējuma risku rada nevalstisks dalībnieks, būtu jāņem vērā nevalstiskā dalībnieka ģeogrāfiskais tvērums. Būtu jāapsver, vai dalībnieks varētu vajāt pieteikuma iesniedzēju noteiktajā IAA vietā. Šajā saistībā dalībnieks var nebūt spējīgs sasniegt pieteikuma iesniedzēju IAA vietā (personiski vai izmantojot savu ietekmi) un/vai var nebūt ieinteresēts vajāšanas vai kaitējuma īstenošanā ārpus izcelsmes teritorijas.

Sabiedrība

Ja vajāšanas vai būtiska kaitējuma risku rada sabiedrība kopumā, ir jāapsver, vai risks attiecas tikai uz pieteikuma iesniedzēja izcelsmes teritoriju, vai arī pieteikuma iesniedzējs ir pakļauts riskam visā valstī. Dažos gadījumos vajāšanas vai būtiska kaitējuma risks ir saistīts ar vietējo sabiedrību. Šādos gadījumos alternatīva var būt pārcelšana uz citu valsts daļu.

Vajāšanas dalībnieku, jo īpaši nevalstisko dalībnieku, tvērumu var ietekmēt **valsts lielums**. Dažos gadījumos valsts lielums, tās administratīvā struktūra un iedzīvotāju skaits var būt rādītājs IAA apsvēršanai. Piemēram, IAA varētu apsvērt lielās valstīs ar daudzveidīgu iedzīvotāju struktūru, ja vajāšanas dalībnieka tvērums ir ierobežots. Tāpat ir mazāka iespēja konstatēt, ka IAA būs pieejama

⁽²⁰⁾ Plašāku informāciju par vajāšanas dalībniekiem skatīt 5.1. iedaļā.

valstīs, kuru ģeogrāfiskais lielums ir ļoti mazs. Līdzīgi, ja pieteikuma pamatā ir vispārējā drošības situācija, var būt lietderīgi novērtēt IAA lielās valstīs, kur drošības situācija dažādās teritorijās var atšķirties. Tas ir mazāk iespējams ļoti maza ģeogrāfiskā lieluma valstī, kur nestabila drošības situācija vienā teritorijā var vieglāk ietekmēt pārējo valsti.

3.2. Atsevišķi elementi

Minoritāšu grupas

Ja pieteikuma iesniedzēja etniskā / kultūras / reliģiskā izcelsme atšķiras no tās, kāda ir vairākumam iedzīvotāju, būtisks elements, kas jāņem vērā, būtu tas, vai pieteikuma iesniedzēja grupa ir pārstāvēta iespējamajā IAA vietā. Dažās valstīs pieteikuma iesniedzējs varētu dzīvot salīdzinoši normālu dzīvi arī tad, ja šādas grupas nav. Citās valstīs dzīvošana vietā, kur grupa nav pārstāvēta, var nozīmēt, ka pastāv risks saskarties ar pārmērīgām grūtībām un tikt atstumtam sabiedrībā. Tāpēc būtu jāņem vērā konkrētās grupas stāvoklis konkrētā valstī.

Neaizsargātība

Ja tiek konstatēta neaizsargātība, tas norāda, ka, apsverot IAA piemērojamību, ir vajadzīga īpaša piesardzība. Ir jāņem vērā individuālie elementi un apstākļi. Atkarībā no situācijas izcelsmes valstī var nebūt svarīgi apsvērt IAA attiecībā uz konkrētām pieteikuma iesniedzēju kategorijām kopumā. Piemēram, dažās valstīs, kurās sieviešu pilsoniskās tiesības ir ierobežotas un/vai viņām nav pieejami pamatpakalpojumi vai izdzīvošanas pamatlīdzekļi bez vīriešu atbalsta tīkla, var nebūt svarīgi apsvērt IAA attiecībā uz sievietēm, kurām šāda atbalsta nav. Tāpat var nebūt svarīgi apsvērt IAA attiecībā uz bērnu, kuram nav tuvas ģimenes izcelsmes valstī, kurā nav vajadzīgo garantiju bērniem šādās situācijās. Pieteikuma iesniedzēji ar īpašām vajadzībām, kas saistītas ar viņu veselību, garīgo veselību un invaliditāti, būtu jāizvērtē katrā gadījumā atsevišķi. Kopumā IAA var nebūt būtiska, lai apsvērtu pieteikumu iesniedzējus ar smagām slimībām vai invaliditāti. Plašāka informācija par IAA pārbaudes praktiskiem piemēriem atrodama [6. nodaļā](#).

4. Iespējamās IAA vietas noteikšana

Lai noteiktu vietu, attiecībā uz kuru tiks apsvērtā IAA, ir jānosaka konkrēti apsvērtā vieta. Tā varētu būt pilsēta, rajons, province vai reģions. Tas galvenokārt būs atkarīgs no konkrētās situācijas izcelsmes valstī.

Ir jāņem vērā pieteikuma iesniedzēja individuālie apstākļi, kā arī vispārējie apstākļi, kas dominē noteiktajā vietā. Šajā iedaļā izklāstīti vairāki faktori, kas saistīti ar vispārējiem apstākļiem vai pieteikuma iesniedzēja individuālajiem apstākļiem un kas ir noderīgi IAA vietas noteikšanai.

4.1. Ar vispārējiem apstākļiem saistīti faktori

Vispārējā drošības situācija

Nosakot iespējamo IAA vietu, būtu jāņem vērā vispārējā drošības situācija. Šajā ziņā būtisks elements ir notiekošs konflikts, kā arī drošības situācijas nestabilitātes pakāpe šajā teritorijā. Parasti teritorijas, kurās notiek aktīvs konflikts, netiktu uzskatītas par IAA vietām ⁽²¹⁾.

Pilsētu teritorijas attiecībā pret lauku teritorijām

Bieži vien ir atbilstošāk par IAA vietu noteikt pilsētas teritoriju, nevis lauku teritoriju. Ir lielāka iespēja, ka pilsētas teritorija būs labāk attīstīta un ar labāku infrastruktūru un piekļuvi sociālajiem pakalpojumiem, veselības aprūpei un higiēnai, tostarp ūdenim un sanitārijai. Salīdzinot ar lauku teritoriju, pilsētas teritorijā var būt vieglāk atrast mājokli un darbu, un arī situācija pārtikas nodrošinājuma jomā var būt labāka.

Procedūrā, kurā nosaka pilsētas teritoriju vai lauku teritoriju par IAA vietu, svarīgs ir arī demogrāfiskais aspekts. Pilsētu teritorijās mēdz dzīvot daudzveidīgākas dažādas iedzīvotāju grupas, un tas ir faktors, kas pieteikuma iesniedzējam var atvieglot saziņas nodibināšanu un piekļuvi atbalstam, ko sniedz citi. Tas var būt īpaši būtiski valstīs, kurās ir svarīga reliģiskā/kultūras/etniskā piederība. Turklāt pilsētu teritorijas kopumā ir pieejamākas, un tas arī ir svarīgs aspekts, kas jāņem vērā (skatīt iedaļu par pieejamību turpmāk tekstā). Tomēr lauku apvidus nevajadzētu izslēgt, un dažās valstīs tos varētu apsvērt.

Pieejamība

Pieejamība ir būtisks elements, kas jāņem vērā, nosakot iespējamo IAA vietu. Tas varētu būt īpaši svarīgi izcelsmes valstīs, kurās notiek plaši izplatīta vardarbība un ceļošana ar autotransportu var radīt papildu riskus pieteikuma iesniedzējam. Šajā saistībā svarīgs faktors ir starptautisko un/vai vietējo lidostu pieejamība IAA vietā.

⁽²¹⁾ Norādījumus saistībā ar nopietniem un individuāliem draudiem civiliedzīvotāja dzīvībai vai veselībai plaši izplatītas vardarbības dēļ starptautisku vai iekšēju bruņotu konfliktu situācijās sk. iedaļā "KD 15. panta c) punkts" EASO *Praktiskajā rokasgrāmatā par kvalificēšanu starptautiskajai aizsardzībai*, 2018. gada aprīlis.

4.2. Ar individuāliem apstākļiem saistīti faktori

Pieteikuma iesniedzēja individuālie apstākļi var norādīt, ka konkrēta vieta varētu būt interesējoša iespējamās IAA vietas noteikšanas procesā. Pieteikuma iesniedzējam varētu būt saikne ar konkrētu vietu, jo viņš ir iepriekš tajā uzturējies, vai var būt citi individuāli apstākļi vai īpašas vajadzības, kas norāda, ka konkrētā vieta varētu būt vērā ņemama. Turpmāk minētie piemēri var būt noderīgi, vācot informāciju par individuāliem apstākļiem. Uzskaitījums nebūtu jāuzskata par izsmeljošu.

Iepriekšēja uzturēšanās vai dzīvošana citā vietā

Iepriekšēja uzturēšanās citā vietā vai tās apmeklējums uz ilgāku laiku var norādīt, ka tā varētu būt piemērota IAA vieta. Pieteikuma iesniedzēja zināšanas par vietu un vietējo sabiedrību var atvieglot pieteikuma iesniedzēja apņemšanos uz dzīvi.

Ģimenes vai sociālais tīkls citā vietā

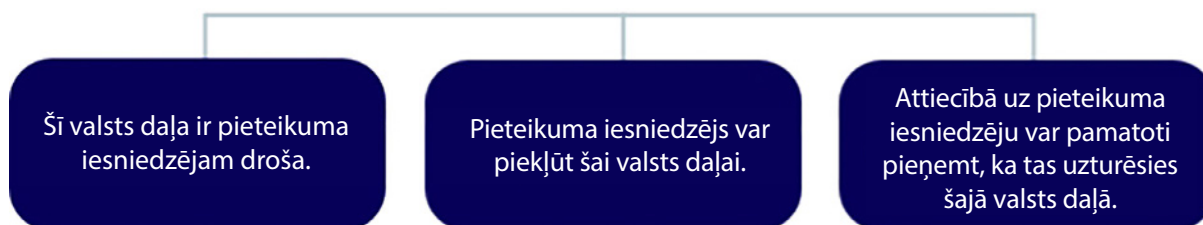
Ja pieteikuma iesniedzējiem attiecīgajā teritorijā ir zināmas personas, kuras viņus var atbalstīt, tas viņiem var palīdzēt apmesties jaunajā vietā.

Pieteikuma iesniedzēja reliģiskās un/vai etniskās grupas klātbūtne citā vietā

Pieteikuma iesniedzēja etnoreliģiskās izcelsmes nozīme, apsverot iespējamo IAA vietu, būs atkarīga no situācijas izcelsmes valstī. Dažos gadījumos šis apsvēruma var būt īpaši būtisks, savukārt citos nebūs būtiski noteikt vietu, kurā ir pārstāvēta tā pati reliģiskā un/vai etniskā grupa. Kopumā pēdējo minēto var uzskatīt par faktoru, kas var atvieglot pieteikuma iesniedzēja integrāciju vietējā sabiedrībā.

5. IAA kritēriju novērtējums

Lai noteiktu, vai konkrētā pieteikuma iesniedzēja izcelsmes valsts daļā ir pieejama iekšējā aizsardzība, jābūt izpildītiem trīs kumulatīviem kritērijiem.

IAA vietas **pieejamība jānosaka brīdī, kad attiecīgā atbildīgā iestāde pieņem lēmumu**. Nav nepieciešams, lai vieta jau atbilstu IAA kritērijiem laikā, kad pieteikuma iesniedzējs aizbēdzis no valsts. Turklāt pieteikuma iesniedzēja izvēle doties vai nedoties uz attiecīgo vietu pirms savas izcelsmes valsts atstāšanas nav izšķiroša, lai piemērotu iekšējās aizsardzības alternatīvu.

5.1. Drošība IAA vietā

Teritoriju var uzskatīt par drošu pieteikuma iesniedzējam vai nu tāpēc, ka viņam tur nav pamatotu bailu no vajāšanas vai reāla būtiska kaitējuma riska, vai arī tāpēc, ka viņam šajā valsts daļā ir pieejama aizsardzība pret vajāšanu vai būtisku kaitējumu.

Pamatotas bailes no vajāšanas vai reāla būtiska kaitējuma risks iespējamajā IAA vietā jānovērtē pēc tiem pašiem standartiem, kurus piemēro attiecībā uz izcelsmes apgabalu izcelsmes valstī.

a) Nav pamatotu bailu no vajāšanas un nav reāla riska, ka pieteikuma iesniedzējam tiks nodarīts būtisks kaitējums

IAA vietā nedrīkst notikt vajāšana vai pastāvēt būtisks kaitējums, kas ir pamatots attiecībā uz pieteikuma iesniedzēja izcelsmes teritoriju izcelsmes valstī. Turklāt IAA vietā nevar būt jauni vajāšanas un būtiska kaitējuma riski, kas potenciāli varētu apdraudēt pieteikuma iesniedzēju.

Būtu arī jāuzsver, ka nevar pamatoti sagaidīt, ka pieteikuma iesniedzējs izvairīsies no vajāšanas vai būtiska kaitējuma, atturoties no konkrētas prakses, kas ir būtiska viņa identitātei. Nevar gaidīt, ka pieteikuma iesniedzējs pats noteiks sev ierobežojumus, piemēram, slēps seksuālo orientāciju ⁽²²⁾ vai reliģisko pārliecību, lai izvairītos no vajāšanas un būtiska kaitējuma riska.

⁽²²⁾ EST 2013. gada 7. novembra spriedums, *X, Y un Z pret Minister voor Immigratie en Asiel*, apvienotās lietas no C-199/12 līdz C-201/12, EU:C:2013:720. Konkrētas atsauces uz sprieduma punktiem skatīt 70.–76. punktā, kas pieejami EST *Curia* datubāzē.

Novērtējums būs vērsts uz to, lai noteiktu, vai vajāšanas vai būtiska kaitējuma dalībnieks ⁽²³⁾ varētu **vajāt pieteikuma iesniedzēju līdz IAA vietai**.

Šajā saistībā svarīgs apsvērums ir vajāšanas dalībnieka spēja un vēlme sasniegt pieteikuma iesniedzēju IAA vietā. Lai noteiktu spēju un vēlmi, ir jāņem vērā vairāki elementi, kas saistīti ar pieteikuma iesniedzēja bailēm no vajāšanas vai būtiska kaitējuma risku izcelsmes teritorijā. Šajā novērtējumā galvenie faktori ir – kurš ir dalībnieks, dalībnieka spēja izsekot pieteikuma iesniedzēju un dalībnieka motīvi.

Ja vajāšanas vai būtiska kaitējuma dalībnieks ir valsts, uzskata, ka IAA izcelsmes valstī nav piemērojama, jo valstis parasti kontrolē visu teritoriju. Pat tad, ja vajāšanas vai būtiska kaitējuma risku rada vietējās vai reģionālās pārvaldes iestādes valstī, joprojām ir jāņem vērā dalībnieka tvērums. Proti, vietējās un reģionālās pārvaldes iestādes parasti iegūst pilnvaras no centrālās valsts iestādes, un tādējādi tās var sasniegt pieteikuma iesniedzēju visā valstī, nevis tikai tajās teritorijās, ko tās tieši kontrolē.

Tomēr IAA varētu būt piemērojama, ja valsts spēja veikt vajāšanu kāda iemesla dēļ IAA vietā ir ierobežota vai nepastāv. Piemēram, tā var būt šādos gadījumos:

- ja IAA vietu likumiski vai faktiski reglamentē cits subjekts, kas nav vajātājs–valsts, vai
- vajātājs–valsts ir vietējā vai reģionālā iestāde, kas ļaunprātīgi izmanto savas pilnvaras bez valsts struktūru atbalsta, piemēram, ja vajāšanas dalībnieks ir vietēja policijas iestāde, kas nepilda savus pienākumus vai neīsteno politiku, bet ļaunprātīgi izmanto savas pilnvaras personīga labuma gūšanai, vai
- atšķirīgais tiesiskais regulējums IAA vietā nepieļauj tāda paša veida vajāšanu kā izcelsmes teritorijā izcelsmes valstī.

Ja vajāšanas dalībnieks ir nevalstisks dalībnieks, jautājums par tā darbības jomu lielā mērā būs atkarīgs no tā spējas un vēlmes vai nodoma sasniegt pieteikuma iesniedzēju. Jābūt **iemeslam, uzskatīt, ka vajātāja tvērums nesniegsies līdz IAA vietai** ⁽²⁴⁾.

Dažās valstīs subjektiem, kas nav valsts, var būt līdzīgas iespējas to struktūras un kontroles attiecīgajā teritorijā dēļ.

Spēja sasniegt pieteikuma iesniedzēju var būt ierobežota, ja nevalstiskais dalībnieks ir fiziska persona vai ierobežota personu grupa, kas nav saistīta ar organizāciju.

Vēlme sasniegt pieteikuma iesniedzēju parasti ir atkarīga no iemesla, kādēļ dalībnieks vajā pieteikuma iesniedzēju. Ļoti personīgs motīvs, lai vērstos pret pieteikuma iesniedzēju, varētu būt iemesls tam, lai sekotu pieteikuma iesniedzējam līdz IAA vietai. Dažos gadījumos vajāšanas vai būtiska kaitējuma iemesls ir vietējs vai vairs nepastāv, kad pieteikuma iesniedzējs atstāj izcelsmes teritoriju. Piemēram, ja vajāšanas vai būtiska kaitējuma dalībnieka mērķis ir panākt, lai pieteikuma iesniedzējs pamet izcelsmes teritoriju, dalībnieks varētu būt apmierināts, tiklīdz pieteikuma iesniedzējs ir ārpus redzesloka vai ir atstājis teritoriju, un tam var nebūt nodoma turpināt pieteikuma iesniedzēja vajāšanu.

⁽²³⁾ Pārstrādātās KD6. pantā vajāšanas vai būtiska kaitējuma dalībnieki ir definēti kā “a) valsts; b) partijas vai organizācijas, kas kontrolē valsti vai būtisku valsts teritorijas daļu; c) nevalstiski dalībnieki, ja var apliecināt, ka a) un b) apakšpunktā minētie dalībnieki, tostarp starptautiskās organizācijas, nav spējīgi vai nevēlas nodrošināt aizsardzību pret vajāšanu vai būtisku kaitējumu (...)”.

⁽²⁴⁾ UNHCR, *Guidelines on International Protection: “Internal Flight or Relocation Alternative” within the Context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to the Status of Refugees*, HCR/GIP/03/04, 2003. gada 23. jūlijs, 17. punkts.

Izcelsmes valstīs, kurās notiek bruņots konflikts, kad tiek konstatēts, ka IAA vietā nav vajāšanas vai būtiska kaitējuma, ir jānovērtē vispārējā drošības situācija šajā vietā. Ir arī jānovērtē humanitārā situācija IAA vietā, lai pārbaudītu, vai ir pamatoti apmesties attiecīgajā IAA vietā. Drošības situācija ir jānovērtē saskaņā ar standartiem, kas izklāstīti pārstrādātās KD 15. panta c) punktā ⁽²⁵⁾.

b) Aizsardzības pieejamība

Ja pieteikuma iesniedzējam IAA vietā draud vajāšana vai būtisks kaitējums, ir jāņem vērā aizsardzības pieejamība. Tas tiek darīts, lai secinātu, vai pastāv aizsardzības dalībnieks, kas spēj un vēlas aizsargāt pieteikuma iesniedzēju. Risks, ka pieteikuma iesniedzējs varētu saskarties ar vajāšanu vai būtisku kaitējumu IAA, var rasties, ja vajāšanas vai būtiska kaitējuma dalībniekam ir noteikts tvērums IAA vietā. Tas var notikt arī tad, ja vajāšanas vai būtiska kaitējuma dalībnieks ir sabiedrība kopumā vai sabiedrības daļas un arī atrodas IAA vietā.

Aizsardzībai attiecīgajā teritorijā jāatbilst tiem pašiem obligātajiem kritērijiem, kuri ir paredzēti aizsardzībai pret vajāšanu vai būtisku kaitējumu izcelsmes teritorijā izcelsmes valstī ⁽²⁶⁾.

Pārstrādātās KD 7. pants

“1. Aizsardzību pret vajāšanu vai būtisku kaitējumu var nodrošināt vienīgi:

a) valsts vai

b) partijas vai organizācijas, tostarp starptautiskas organizācijas, kas kontrolē valsti vai būtisku valsts teritorijas daļu,

ja tās vēlas un spēj nodrošināt aizsardzību saskaņā ar 2. punktu.

2. Aizsardzībai pret vajāšanu vai būtisku kaitējumu jābūt efektīvai un neierobežotai laikā. Šādu aizsardzību parasti nodrošina, (...) dalībniekiem veicot pamatotus pasākumus, lai novērstu vajāšanu vai būtiska kaitējuma nodarīšanu *inter alia* uzturot efektīvu tiesību sistēmu, lai atklātu, apsūdzētu un sodītu par darbībām, kas veido vajāšanu vai būtisku kaitējumu, kā arī nodrošinot pieteikuma iesniedzējam pieeju šādai aizsardzībai.

3. Novērtējot, vai starptautiskā organizācija kontrolē valsti vai būtisku tās teritorijas daļu un nodrošina aizsardzību, kā aprakstīts 2. punktā, dalībvalstis ņem vērā jebkādas vadlīnijas, kas var būt ietvertas attiecīgās Savienības aktos.”

Ja valsts **nespēj un nevēlas** aizsargāt pieteikuma iesniedzēju pret vajāšanu vai būtisku kaitējumu izcelsmes teritorijā, tas varētu liecināt par valsts nespēju vai nevēlēšanos aizsargāt pieteikuma iesniedzēju arī IAA vietā. Izņēmuma gadījumā tas tā var nebūt, piemēram, šādās situācijās:

- ja vajāšanas dalībnieks ir nevalstisks dalībnieks un iestādes vēlas, bet vietējo apstākļu dēļ nespēj nodrošināt aizsardzību izcelsmes teritorijā, vai
- ja vajāšanas dalībnieks ir nevalstisks dalībnieks, un vietējo iestāžu nevēlēšanās nodrošināt aizsardzību izcelsmes teritorijā ir saistīta nevis ar valsts politiku, bet gan ar vietējiem apstākļiem.

⁽²⁵⁾ Sīkāku informāciju sk. iedaļā “Plaši izplatīta vardarbība” EASO Praktiskajā rokasgrāmatā par kvalificēšanu starptautiskajai aizsardzībai, 2018. gada aprīlis.

⁽²⁶⁾ Skatīt iedaļu “Aizsardzības kvalitāte” EASO Praktiskajā rokasgrāmatā par kvalificēšanu starptautiskajai aizsardzībai, 2018. gada aprīlis.

Šajos gadījumos IAA vietā aizsardzība var būt pieejama.

Tiesību akti un mehānismi, kas pieteikuma iesniedzējam ļauj saņemt aizsardzību no valsts, var atspoguļot valsts vēlmi, ja tie tiek īstenoti arī praksē. Tomēr, ja valsts pieļauj vai attaisno nevalstisko dalībnieku uzbrukumus, tas norādīs, ka drošības kritērijs netiks izpildīts.

Aizsardzībai jābūt **efektīvai un neierobežotai laikā** – tie ir kumulatīvi kritēriji. Tas nozīmē, ka aizsardzība ir jānodrošina organizētai un stabilai iestādei, kas izmanto nepieciešamo kontroli un līdzekļus aizsardzības nodrošināšanai. Nefunkcionējošas valstis, valstis, kas nespēj kontrolēt teritoriju, vai valstis, kurās ir plaši izplatīta korupcija, parasti nespēs nodrošināt efektīvu un laikā neierobežotu aizsardzību.

Ja iestāde, kas nodrošina aizsardzību, nav valsts, tai ir jābūt valstij līdzīgām kontroles un aizsardzības spējām ⁽²⁷⁾. Partijas vai organizācijas, kas nav valsts, var būt līdzvērtīgas, ja tās kontrolē visu valsti vai būtisku tās daļu un ir mēģinājušas arī reproducēt tradicionālās valsts funkcijas. Aizsardzību var uzskatīt par efektīvu, ja aizsardzības dalībnieks veic pamatotus pasākumus, lai novērstu kaitīgas darbības un mazinātu to rašanās risku. To varētu panākt, piemēram, ar efektīvu tiesību sistēmu, kas ļauj atklāt, apsūdzēt un sodīt par darbībām, kuras veido vajāšanu ⁽²⁸⁾. Turklāt jebkāds sociālais un finansiālais atbalsts, ko sniedz privāti dalībnieki, piemēram, pieteikuma iesniedzēja ģimene vai klans, nav uzskatāms par aizsardzību ⁽²⁹⁾.

“Neierobežota laikā” nozīmē, ka ir paredzams, ka situācija tuvākajā nākotnē saglabāsies pietiekami stabila. Īstermiņa aizsardzību nevar uzskatīt par pietiekamu. Īpaši rūpīgi šis elements būtu jāvērtē saistībā ar aizsardzību, ko nodrošina partijas vai organizācijas, tostarp starptautiskās organizācijas, kas kontrolē valsti vai ievērojamu valsts teritorijas daļu, ņemot vērā, ka to īstenotā kontrole parasti ir ierobežota laikā.

Visbeidzot, nepietiek ar to, ka aizsardzība ir vispārpieejama; tai ir jābūt **pieejamai** arī pieteikuma iesniedzējam, lai viņš varētu saņemt nepieciešamo uzmanību viņa bažām. Piemēram, pieteikuma iesniedzējam vajadzētu būt iespējai izteikt apsūdzības vai iesniegt sūdzības.

Plašāku informāciju par aizsardzību izcelsmes valstī skatīt [EASO Praktiskajā rokasgrāmatā par kvalificēšanu starptautiskajai aizsardzībai](#), 2018. gada aprīlis.

⁽²⁷⁾ Pārstrādātās KD 7. pants.

⁽²⁸⁾ EST [Virspalātas] 2010. gada 2. marta spriedums, *Aydin Salahadin Abdulla un citi pret Bundesrepublik Deutschland*, apvienotās lietas C-175/08, C-176/08, C-178/08, C-179/08, EU: C:2010:10. Konkrētas atsauces uz sprieduma punktiem skatīt 70. punktā, kas pieejams EST *Curia* datubāzē, un EST [Virspalātas] 2021. gada 20. janvāra spriedums, *OA pret Secretary of State for the Home Department*, C-255/19, EU:C:2021:36. Konkrētas atsauces uz sprieduma punktiem skatīt 38.–44. punktā, kas pieejami EST *Curia* datubāzē.

⁽²⁹⁾ EST [Virspalāta], 2021. gads, *OA, op. cit.*, 28. zemsvītras piezīme. Konkrētas atsauces uz sprieduma punktiem skatīt 63. punktā, kas pieejams EST *Curia* datubāzē.

5.2. Ceļošana un uzņemšana IAA vietā

a) Droša ceļošana

Pieteikuma iesniedzējam jāspēj ceļot drošā maršrutā, kas ļauj viņam bez pārmērīgām grūtībām nokļūt IAA vietā. Tas ir vajadzīgs, lai viņš varētu piekļūt IAA vietai izcelsmes valstī bez būtiska riska un bez vajāšanas. Attiecīgajam ceļojuma maršrutam, kas jānovērtē, jābūt no pieteikuma iesniegšanas valsts līdz IAA vietai izcelsmes valstī.

Ja šajā vietā atrodas starptautiska lidosta, ceļošanu uz pārcelšanas teritoriju parasti var uzskatīt par drošu. Ja uz IAA vietu nenotiek starptautiski lidojumi, ir jānosaka drošs maršruts izcelsmes valstī vai caur trešo valsti. Atkarībā no drošības situācijas valstī alternatīva var būt iekšzemes lidojumi, lai izvairītos no ceļošanas, šķērsojot nedrošas zonas.

Visiem šķēršļiem, kas traucē sasniegt šo teritoriju, jābūt saprātīgi pārvaramiem. Pieteikuma iesniedzējs ceļā nedrīkstētu saskarties ar fiziskiem draudiem veselībai vai drošībai, piemēram, mīnu laukiem, kaujām, kara frontes maiņu, bandītismu vai cita veida uzmākšanos⁽³⁰⁾.

Var uzskatīt, ka ceļojums ir bez pārmērīgām grūtībām, ja tas pieteikuma iesniedzēju nepakļauj būtiska kaitējuma vai vajāšanas riskam un ja iespējamās grūtības nav lielākas par problēmām, ar ko ceļotāji parasti saskaras un ko viņi spēj pārvarēt izcelsmes valstī. Nedrīkstētu pastāvēt risks, ka pieteikuma iesniedzējs nonāks strupceļā tajās valstīs, kur pret viņu varētu tikt vērsta slikta izturēšanās. Dažas praktiskas grūtības, piemēram, slikta ceļu kvalitāte vai liels attālums, nav nepamatotas grūtības, ja tās neapdraud pieteikuma iesniedzēja drošību.

Daži personīgi apstākļi, jo īpaši neaizsargātība, piemēram, mazs vai liels vecums, veselības problēmas vai dzimums, var radīt papildu problēmas drošai ceļošanai, kuras jāņem vērā novērtējumā.

b) Likumīga ceļošana

Pieteikuma iesniedzējam jāspēj ceļot bez juridiskiem šķēršļiem, kas neļauj viņam nokļūt IAA vietā. It īpaši tad, ja pieteikuma iesniedzējam, lai nokļūtu IAA vietā, ir jāšķērso trešā valsts, viņam jābūt iespējai to darīt likumīgi. Juridiski ierobežojumi var būt piemērojami arī valsts iekšienē, un tie ir jāņem vērā.

Lai IAA piemērošana atbilstu ceļošanas kritērijiem, var būt būtiski, lai pieteikuma iesniedzējam būtu līdzīgi noteikti dokumenti vai iespēja piekļūt noteiktiem dokumentiem. Ja ceļojuma veikšanai ir vajadzīgi dokumenti, šiem dokumentiem vajadzētu būt pieejamiem pieteikuma iesniedzējam, nepakļaujot viņu briesmām. Pieteikuma iesniedzējam nevajadzētu būt spiestam ierasties vajāšanas iestādēs, lai iegūtu ceļošanai nepieciešamos dokumentus. Vajadzīgie dokumenti dažādās valstīs var atšķirties, un tie var būt pase, personas apliecība, iekšējā pase vai dažādu veidu ceļošanas atļaujas. Lai šķērsotu citu valsti, var būt nepieciešama vīza.

⁽³⁰⁾ UNHCR, *Guidelines on International Protection: "Internal Flight or Relocation Alternative" within the Context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to the Status of Refugees*, HCR/GIP/03/04, 2003. gada 23. jūlijs, 10. punkts.

Papildus juridiskiem ierobežojumiem un nepieciešamībai pēc dokumentiem, pamatojoties uz tiesību aktiem vai tiesas lēmumiem, arī administratīvi šķēršļi, piemēram, grūtības iegūt nepieciešamos dokumentus neefektīvas birokrātijas, sarežģītu procedūru, īpašu prasību, korupcijas u. c. iemeslu dēļ, pieteikuma iesniedzējam var apgrūtināt ceļošanu uz IAA vietu. Šiem administratīvajiem šķēršļiem ir jābūt pieteikuma iesniedzējam pārvaramiem, nepakļaujot viņu briesmām.

c) Uzņemšana

Pēc IAA vietas sasniegšanas ceļojuma beigās pieteikuma iesniedzējam ir jābūt iespējai tajā tikt uzņemtam. Uzņemšana nozīmē, ka dalībniekam(-iem), kas kontrolē IAA vietu, jāļauj pieteikuma iesniedzējam piekļūt šai vietai un tajā apmesties. Atkarībā no izcelsmes valsts un konkrētās teritorijas prasības, kas jāizpilda, lai varētu piekļūt teritorijai un apmesties tajā, var būt atšķirīgas. Lai “uzņemšanas” elements būtu pamatots, pieteikuma iesniedzēja gadījumā būtu jāizpilda abi prasību kopumi.

Ja rodas grūtības tikt uzņemtam, IAA var apsvērt tikai tad, ja šādas grūtības ir saprātīgi pārvaramas. Dažas formalitātes, piemēram, reģistrācija vietējās iestādēs, var būt priekšnoteikums, kam jābūt izpildītam, lai apmestos teritorijā. Tos pašus par sevi parasti neuzskata par šķēršļiem uzņemšanai IAA vietā. Tomēr grūtības, kuru pārvarēšanai ir vajadzīgs pārāk daudz laika vai kuru dēļ pieteikuma iesniedzējam ir nesamērīgi jācīnās, var liegt attiecībā uz IAA vietu izpildīt prasību par “uzņemšanu”. Tā var būt, piemēram, gadījumā, ja reģistrācijas gaidīšanas laiks ar nolūku tiek noteikts daudz ilgāks nekā parasti, radot būtiskas sekas pieteikuma iesniedzējam. Tās var būt, piemēram, ierobežota iespēja piekļūt nepieciešamajai veselības aprūpei.

Bezvalstnieki vai personas, kuriem ne savas vainas dēļ nav dokumentu, var saskarties ar lielākām grūtībām viņu uzņemšanā dažās teritorijās. Lai izvērtētu uzņemšanas iespēju šajos gadījumos, atbildīgajam ierēdnim var būt nepieciešams veikt rūpīgāku novērtējumu.

5.3. Pamatotība apmesties IAA vietā

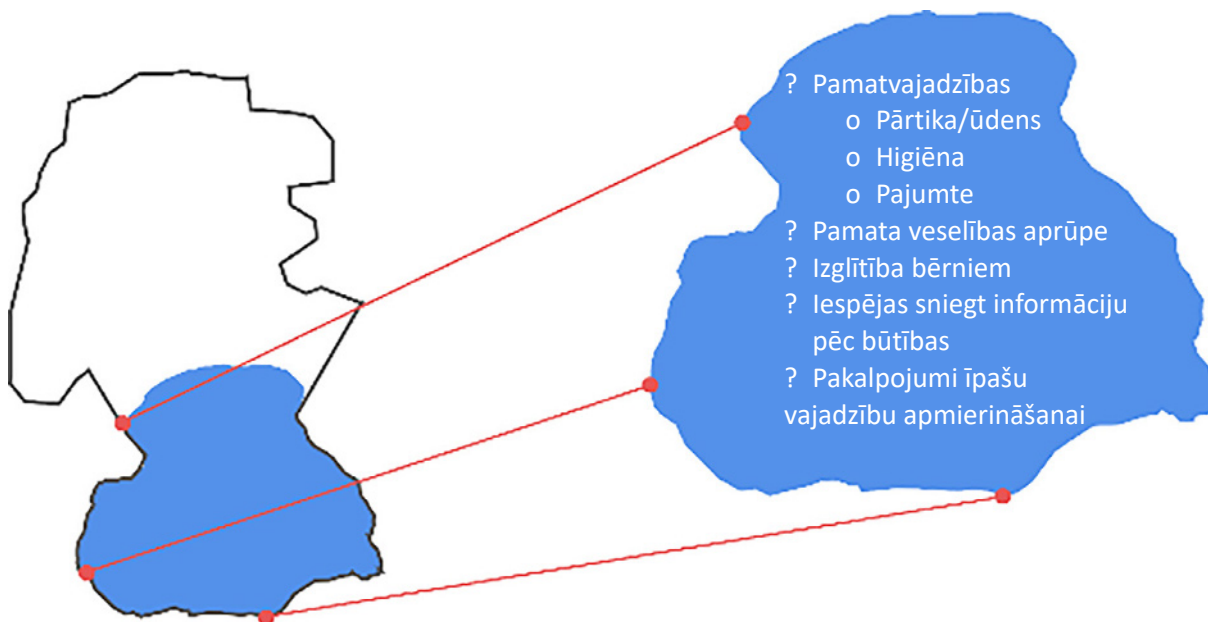
Attiecībā uz pamatotības kritēriju ir jāveic individuāls novērtējums. Tas nav novērtējums tādā nozīmē, ka tiek novērtēts, kas “saprātīgai personai” būtu jāsapaida un jāpieņem. Novērtējums ir vērsts uz to, **vai ir pamatoti pieteikuma iesniedzējam dzīvot IAA vietā**, ņemot vērā gan a) vispārējos apstākļus, gan b) attiecīgos personīgos apstākļus. Tādējādi atbildīgajai iestādei ir jānovērtē visi faktori un apstākļi, kas attiecas uz pieteikuma iesniedzēju IAA vietā, ņemot vērā attiecīgo un aktuālo IVI, kam jābūt pieejamai atbildīgajam ierēdnim lēmuma pieņemšanas brīdī.

Būtu jāatzīmē, ka nosacījumi “pamatotības kritērija” izpildei pārsniedz ECTK 3. pantā paredzētās garantijas. Tikai ar pieteikuma iesniedzēja izdzīvošanu un spīdzināšanas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai soda neesību attiecīgajā vietā nepietiek, lai secinātu, ka ir pamatoti sagaidāms, ka pieteikuma iesniedzējs apmetīsies IAA vietā.

Jāņem vērā papildu apsvērumi, kā norādīts turpmāk.

a) Vispārējie apstākļi

Novērtējums par vispārējiem apstākļiem fiktīvā izcelsmes valstī. Zilā krāsā iekrāsotā ir piedāvātā IAA vieta.

Lai noteiktu, vai vispārējie apstākļi, kādi dominē IAA vietā, ļautu pamatoti uzskatīt, ka pieteikuma iesniedzējs apmetīsies šajā vietā, ir jāizmanto vairāku kritēriju vai rādītāju kopums.

Šīs rokasgrāmatas nolūkos tiek ņemta vērā ECT judikatūra – *Sufi un Elmi pret Apvienoto Karalisti* un *A.A.M pret Zviedriju* ⁽³¹⁾. Ir svarīgi uzsvērt, ka par šīm ietām tika izlemts konkrētās faktiskās situācijās, un tās pašas par sevi nesniedz vispārējus skaidrojošus norādījumus par IAA koncepciju. Turklāt minētās lietas attiecas uz IAA atgriešanos (vai izraidīšanas) procedūru kontekstā saskaņā ar ECTK 3. pantu, nevis patvēruma procedūru kontekstā. Tomēr attiecībā uz pamatotības novērtējumu par IAA saskaņā ar KD būtiska ir arī sniegtā argumentācija saistībā ar “iekšējās bēgšanas alternatīvas” pamatotību.

***Sufi un Elmi pret Apvienoto Karalisti* ⁽³²⁾**

Pieteikuma iesniedzēja spēju apmierināt savas pamatvajadzības, piemēram,

- pārtika;
- higiēna;
- pajumte.

⁽³¹⁾ Skatīt izvilkumus no lietu oficiālā kopsavilkuma šīs praktiskās rokasgrāmatas 38. lpp.

⁽³²⁾ ECT, 2011, *Sufi un Elmi*, op. cit., 14. zemsvītras piezīme. Konkrētas atsauces uz sprieduma punktiem skatīt 283. punktā, kas pieejams ECT Hudoc datubāzē.

A.A.M pret Zviedriju ⁽³³⁾

- Darbvietu pieejamība;
- piekļuve veselības aprūpei;
- finansiāls un cits atbalsts no *UNHCR* un vietējām iestādēm.

Citi elementi, kas jāņem vērā pamatotības pārbaudē, ir plašāk atvasināti no esošās dalībvalstu prakses ⁽³⁴⁾:

- pieteikuma iesniedzēja iespēja nodrošināt sev un savai ģimenei iztiku;
- izglītība bērniem ⁽³⁵⁾ (izcelsmes valsts kontekstā⁽³⁶⁾).

Attiecībā uz **neaizsargātiem pieteikuma iesniedzējiem** ar īpašām vajadzībām var būt nepieciešams novērtēt, vai IAA vietā ir pieejami atbilstoši pakalpojumi un infrastruktūra (piemēram, specializēta medicīniskā aprūpe, īpašs nodrošinājums). Šajā ziņā būtu jāņem vērā pieteikuma iesniedzēju personīgie apstākļi. Plašāki norādījumi attiecībā uz pieteikuma iesniedzējiem ar īpašām vajadzībām ir atrodamī [5.3.b iedaļā](#) un [6. nodaļā](#).

Vispārējā situācija attiecīgajā teritorijā būtu jāizvērtē, ņemot vērā iepriekš aprakstītos **objektīvos kritērijus**. Lai gan var ņemt vērā izcelsmes valsts vispārējo kontekstu, šie elementi **nebūtu jāvērtē salīdzinājumā** ar citām izcelsmes valsts teritorijām vai ar standartiem pieteikuma iesniegšanas valstī.

IAA vietā ir jābūt pieejamai pamata infrastruktūrai, tostarp pārtikai un ūdensapgādei, sanitārijai, piekļuvei mājokļiem, elektroenerģijai, pamata medicīniskajai aprūpei un, ja tas ir būtiski pieteikuma iesniedzēja vai viņa ģimenes situācijai, izglītības iestādēm izcelsmes valsts kontekstā.

Situācijai IAA vietā jābūt tādai, lai pieteikuma iesniedzējam būtu iespēja nopelnīt iztiku un sasniegt pietiekamu iztikas līmeni. Sociālekonomiskajiem apstākļiem IAA vietā ir jābūt tādiem, lai pieteikuma iesniedzēji varētu nopelnīt iztiku, strādājot algotā darbā vai esot pašnodarbināti. Tomēr iekšējā pārcelšana nenovēršami ir saistīta ar noteiktām grūtībām, piemēram, grūtībām atrast pienācīgu darbu ⁽³⁷⁾. Netiek prasīts, lai pieteikuma iesniedzēji varētu strādāt tajā pašā profesijā, kurā viņi iepriekš bija nodarbināti. Īslaicīgs nekvalificēts darbs, piemēram, lauksaimniecībā vai būvniecības nozarē, ir pieņemams, kamēr vien tas nodrošina pietiekamus ienākumus. Turpretī algots darbs noziedzīgā organizācijā, turpinot izdarīt noziegumus vai piedaloties tajos, nav pamatots.

⁽³³⁾ ECT, 2014, *A.A.M, op. cit.*, 16. zemsvītras piezīme. Konkrētas atsaucis uz sprieduma punktiem skatīt 73. punktā, kas pieejams [ECT Hudoc datubāzē](#).

⁽³⁴⁾ Skatīt iedaļu "Pamatotība attiecībā uz pieteikuma iesniedzēja uzturēšanos izcelsmes valsts daļā" *EASO Praktiskajā rokasgrāmatā par kvalificēšanu starptautiskajai aizsardzībai*, 2018. gada aprīlis.

⁽³⁵⁾ tas ir balstīts arī uz ANO Ģenerālās asamblejas *Konvenciju par bērna tiesībām*, 1989. gada 20. novembris, ANO līgumu sērija; 1577. sēj.

⁽³⁶⁾ Šis elements būtu jānovērtē nevis salīdzinājumā ar standartiem pieteikuma iesniegšanas valstī, bet gan izcelsmes valsts vispārējā kontekstā.

⁽³⁷⁾ ECT, 2014, *A.A.M, op. cit.*, 16. zemsvītras piezīme. Konkrētas atsaucis uz sprieduma punktiem skatīt 73. punktā, kas pieejams [ECT Hudoc datubāzē](#).

Kopumā dzīves līmeņa pazemināšanās vai ekonomiskā stāvokļa pasliktināšanās sakarā ar apmešanos IAA vietā nav pietiekams iemesls, lai piedāvāto teritoriju noraidītu kā nepamatotu ⁽³⁸⁾. Pārstrādātās KD 8. pantā **nav noteikts**, ka, lai varētu piemērot IAA, pieteikuma iesniedzēja iepriekšējiem dzīves apstākļiem ir **jāturpinās nemainīgiem**. Tomēr pietiekami ienākumi nozīmē, ka pieteikuma iesniedzējs var ne tikai nodrošināt uzturu, ūdensapgādi, pajumti un higiēnu, ja šie resursi citādi nav sagādājami, bet arī ļauj pieteikuma iesniedzējam piedalīties parastajā dzīvē izcelsmes valstī.

Turklāt, ņemot vērā pieteikuma iesniedzēja iztiku, var būt svarīgi ņemt vērā citus faktorus, piemēram, humānās palīdzības pieejamību un/vai individuālos apstākļus, tādus kā esošie finanšu līdzekļi un/vai tīkla atbalsts, kuri sīkāk iztirzāti 5.3.b iedaļā.

b) Individuālie apstākļi

Lai varētu noteikt, vai būtu pamatoti konkrētajam pieteikuma iesniedzējam apmesties konkrētā IAA vietā, atbildīgajam ierēdnim būtu jāņem vērā arī pieteikuma iesniedzēja individuālie apstākļi. Tas jo īpaši attiecas uz gadījumiem, kad tiek konstatētas īpašas vajadzības un neaizsargātība. Šādos gadījumos, veicot individuālu novērtējumu par pamatotību apmesties IAA vietā, ir jāņem vērā pieteikuma iesniedzēja īpašās vajadzības.

Uzmanība būtu jāpievērš šādām kategorijām: pavadīti/nepavadīti nepilngadīgie, personas ar invaliditāti, veci cilvēki, grūtnieces, vientuļie vecāki ar nepilngadīgiem bērniem, cilvēku tirdzniecībā cietušie, personas ar smagām slimībām, personas ar garīgās veselības traucējumiem, personas, kuras pārcietušas spīdzināšanu, personas, kuras tikušas izvarotas, personas, kuras piedzīvojušas cita veida smagu psiholoģisku, fizisku vai seksuālu vardarbību, lesbietes, geji, biseksuāļi, transpersonas un interseksuāļi, kā arī personas ar īpašām ar dzimumu saistītām vajadzībām ⁽³⁹⁾.

Pieteikuma iesniedzējiem var būt arī citi individuāli apstākļi, kas var būt svarīgi, novērtējot pamatotību apmesties uz dzīvi IAA vietā, jo tie var vai nu atvieglot viņu apmešanos uz dzīvi, vai radīt papildu šķēršļus. Tie var būt ne tikai individuāli apstākļi, kas raksturīgi pieteikuma iesniedzējam, bet arī ārējs atbalsts.

⁽³⁸⁾ UNHCR, *Guidelines on International Protection: “Internal Flight or Relocation Alternative” within the Context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to the Status of Refugees*, HCR/GIP/03/04, 2003. gada 23. jūlijs, 29. punkts.

⁽³⁹⁾ Lai iegūtu plašāku informāciju par kategorijām, kategoriju noteikšanu un īpašām vajadzībām, skatīt EASO rīku personu ar īpašām vajadzībām identificēšanai, kas pieejams tīmekļa vietnē <https://ipsn.easo.europa.eu>.

Turpmāk sniegti **personīgo apstākļu piemēri**, ko var ņemt vērā, novērtējot IAA pamatotību. Uzskaitījums nebūtu jāuzskata par izsmeļošu. Lūdzu, ņemiet vērā, ka individuālo apstākļu ietekme lielā mērā ir atkarīga no situācijas izcelsmes valstī.

Vecums. Darbspējas vecums norāda uz spēju strādāt, lai nopelnītu iztiku. Turpretī mazs vecums, kā arī liels vecums var ierobežot iespēju iekļauties darba tirgū un spēju nodrošināt pietiekamus iztikas līdzekļus. Šādos gadījumos šis individuālais apstāklis būtu jāskata saistībā ar pieejamo atbalsta tīklu.

Dzimte (dzimums). Dažās valstīs sievietes savas dzimtes/dzimuma dēļ var saskarties ar ierobežojumiem dažās jomās, piemēram, ierobežotu piekļuvi konkrētiem pakalpojumiem, mājoklim un nodarbinātībai. Sievietes var būt pakļautas arī lielākam ekspluatācijas un vardarbības riskam. Šā iemesla dēļ IAA varētu nebūt nepamatota sievietēm, jo īpaši, ja nav atbalsta tīkla.

Profesionālā pieredze un izglītība, tostarp valodu prasmes. Izglītības līmenim un iepriekšējai darba pieredzei varētu būt nozīme, novērtējot pieteikuma iesniedzēja iespējas piekļūt iztikas pamatlīdzekļiem, strādājot algotu darbu. Attiecīgā gadījumā var ņemt vērā arī paša pieteikuma iesniedzēja finanšu un citus resursus. Prasme runāt valodā, kāda runā IAA vietā, ir nozīmīgs faktors, ja IAA vietā šī valoda ir galvenā valoda.

Ģimenes stāvoklis. Iztikas pamatlīdzekļiem jābūt nodrošinātiem visiem tiešajiem ģimenes locekļiem ⁽⁴⁰⁾ IAA vietā.

Vienlaikus būtu jānorāda, ka tad, ja pieteikuma iesniedzējam ir tieša ģimene saskaņā ar pārstrādātās KD 2. panta j) punktu, ⁽⁴¹⁾ arī šie ģimenes locekļi būtu jāņem vērā. IAA vieta nav pamatota, ja dzīvošana tajā nozīmē pastāvīgu nošķiršanu no tiešās ģimenes. Iespēja tuvai ģimenei dzīvot kopā vajadzētu būt daļai no normālas dzīves.

Veselības stāvoklis. Veselības stāvoklis un invaliditāte var ietekmēt pieteikuma iesniedzēja spēju strādāt. Tajā pašā laikā atkarībā no pieteikuma iesniedzēja veselības stāvokļa var būt nepieciešama piekļuve specializētai veselības aprūpei.

Sociālekonomiskais statuss. Novērtējot IAA pamatotību un jo īpaši pieteikuma iesniedzēja piekļuvi iztikas pamatlīdzekļiem, var ņemt vērā pieejamos finanšu līdzekļus.

Atbalsta tīkls. Ģimenes tīklam un, iespējams, arī plašākam draugu, tās pašas cilts locekļu, profesionālo aprindu un citu paziņu tīklu tīklam var būt svarīga loma, palīdzot pieteikuma iesniedzējam piekļūt iztikas pamatlīdzekļiem. Atbalsta būtība, kā arī vēlme un spēja palīdzēt būtu jāapsver izcelsmes valsts kontekstā un katrā gadījumā atsevišķi.

⁽⁴⁰⁾ Saskaņā ar pārstrādātās KD 2. panta j) punktu ģimenes locekļi ir:

- starptautiskās aizsardzības saņēmēja laulātais vai viņa neprecējies partneris, ar kuru viņam ir stabilas attiecības, ja atbilstīgi dalībvalsts tiesību aktiem attiecībā uz trešo valstu valstspiederīgajiem saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem vai praksi neprecētus pārus uzskata par pielīdzinātiem precētiem pāriem,
- pirmajā ievilkumā minēto pāru vai starptautiskās aizsardzības saņēmēja nepilngadīgie bērni ar nosacījumu, ka viņi ir neprecējušies, un neatkarīgi no tā, vai viņi ir dzimuši laulībā vai ārpuslaulībā, vai arī ir adoptēti, kā noteikts attiecīgās valsts tiesību aktos,
- tēvs, māte vai cits pieaugušais, kas saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem vai praksi ir atbildīgs par starptautiskās aizsardzības saņēmēju, ja minētais starptautiskās aizsardzības saņēmējs ir nepilngadīgs vai neprecējies”.

⁽⁴¹⁾ Turpat.

Zināšanas par vietējo apkaimi. Zināšanas par vietējo apkaimi, kas iegūtas iepriekšējā uzturēšanās vai ilgtermiņa apmeklējuma laikā IAA vietā, varētu palīdzēt pieteikuma iesniedzējam apmesties šajā vietā uz dzīvi.

Etniski / kultūras / reliģiski apsvērumi. Ja pieteikuma iesniedzējs pieder pie etniskas, kultūras vai reliģiskas grupas, kas IAA vietā pārstāv minoritāti, būtu jāapsver, vai tas ierobežotu pieteikuma iesniedzēja piekļuvi iztikas pamatlīdzekļiem vai pamatpakalpojumiem. Pieteikuma iesniedzējiem valstīs, kurās ikdienas dzīvē dominē ciešas kultūras saites, kultūras saišu trūkums varētu izraisīt viņu izolētību un/ vai diskrimināciju.

Dokumentācija. Dažās valstīs var būt nepieciešami identifikācijas dokumenti, lai piekļūtu sabiedriskajiem pakalpojumiem, piemēram, izglītībai, veselības aprūpei, mājokļa/zemes apliecību izdošanai un oficiālas bankas izsniegtu aizdevumu saņemšanai. Ja pieteikuma iesniedzējam nav attiecīgu dokumentu un viņš, visticamāk, nevarēs tos iegūt, ir jāizvērtē, kā tas ietekmēs viņa iespējas dzīvot salīdzinoši normālu dzīvi IAA vietā.

Individuālo apstākļu novērtējums

Pieteikuma iesniedzēja individuālajiem apstākļiem var būt svarīga nozīme, novērtējot apmešanās pamatotību. Daži aspekti, piemēram, atbalsta tīkla esība un zināšanas par vietējo apkaimi, var palīdzēt pieteikuma iesniedzējam pārvarēt citādi sarežģītos vispārējos apstākļos un atvieglot viņa apmešanos uz dzīvi. Turpretī dažiem individuāliem faktoriem var būt negatīva ietekme uz IAA pamatotību. Piemēram, liels vecums un invaliditāte var radīt papildu šķēršļus darba atrašanai. Tāpat valodas barjeras var ierobežot pieteikuma iesniedzēja izredzes nokārtot nepieciešamās formalitātes un integrēties IAA vietā. Pirms izdarīt secinājumu par apmešanās pamatotību, ir jāņem vērā visi aspekti.

Piemēram, novērtējot, vai atsevišķam pieteikuma iesniedzējam ir pamatoti apmesties IAA vietā, atbildīgajam ierēdnim ir jānovērtē jebkādu personisku apstākļu ietekme, kas var ierobežot pieteikuma iesniedzēja izredzes sasniegt pienācīgu iztikas līmeni. Tomēr ierobežojumiem, kas izriet no pieteikuma iesniedzēja individuālajiem apstākļiem, var būt mazāka ietekme, ja atbalsta faktori atvieglo iztikas nopelnīšanu. Šādi atbalsta faktori var būt palīdzība, ko sniedz ģimenes locekļi vai citi tīkli, piemēram, klani vai plašāki sociālie sakari. Atbalstu var sniegt arī valsts sabiedrisko pakalpojumu, sociālās labklājības, jauniešu labklājības, bezdarbnieka pabalstu, invaliditātes pabalstu vai veselības apdrošināšanas veidā. Pieteikuma iesniedzēju var atbalstīt arī labdarības organizācijas.

Situācijā, kad vispārējie apstākļi ir labvēlīgi pārstrādātās KD 8. panta piemērošanai, bet individuāli apstākļi sarežģī pieteikuma iesniedzēja veiksmīgu pārcelšanos, atbildīgajam ierēdnim būs jānovērtē individuālie un vispārīgie elementi katrs atsevišķi. Tas ir nepieciešams, lai izvērtētu jebkādas ierobežotas pieteikuma iesniedzēja izredzes attiecībā uz iespējamo atbalstu, ko pieteikuma iesniedzējs varētu saņemt. Lai IAA uzskatītu par pamatotu, pieejamajam atbalstam ir jākompensē šie individuālie apstākļi, kas pieteikuma iesniedzējam apgrūtina veiksmīgu pārcelšanos, tādā mērā, lai varētu ticami pieņemt, ka pieteikuma iesniedzējs dzīvos labklājībā un ar pietiekamiem iztikas līdzekļiem.

6. Konkrētu profilu un to problēmu izpēte

Šajā nodaļā ir izklāstīti daži profili, ar kuriem var saskarties atbildīgais ierēdnis un kuriem jāpievērš īpaša uzmanība. Tas ir svarīgi, novērtējot kritērijus IAA koncepcijas piemērošanai: drošība, ceļošana un uzņemšana, kā arī apmešanās pamatotība, kā sīkāk aprakstīts 5. nodaļā. Šī rokasgrāmata nesniedz secinājumus vai universālus risinājumus attiecībā uz to, kā lemt par starptautiskās aizsardzības pieteikumiem, kas atbilst šiem profiliem. Lēmums vienmēr būs atkarīgs no **konkrētās situācijas izcelsmes valstī un no pieteikuma iesniedzēja individuālās situācijas**.

Tādēļ ļoti liela nozīme ir aktuālai un būtiskai IVI, kā arī padziļinātai pieteikuma iesniedzēja situācijas noskaidrošanai intervijas laikā. Lai gan IAA konkrētā vietā var būt piemērojama vienai personai, kas atbilst konkrētam profilam, tā var neatbilst visām attiecīgajām prasībām attiecībā uz citu personu.

IAA piemērojamība būs atkarīga no 5. nodaļā izklāstīto kritēriju novērtējuma rezultātiem, ņemot vērā attiecīgo IVI un pieteikuma iesniedzēja individuālos apstākļus. Turklāt IAA novērtējumā būtu jāņem vērā pieteikuma iesniedzēja spēja apmierināt savas pamatvajadzības, piemēram, pārtiku, higiēnu un pajumti. Novērtējumā būtu arī jāņem vērā pieteikuma iesniedzēja neaizsargātība pret sliktu izturēšanos un viņa situācijas uzlabošanās izredzes saprātīgā termiņā ⁽⁴²⁾.

Šajā nodaļā sniegtā profilu apraksta mērķis ir izklāstīt dažus elementus, kam atbildīgajam ierēdnim būs jāpievērš īpaša uzmanība, novērtējot IAA piemērošanu. Noteikt, ka prasības attiecībā uz IAA ir izpildītas, var būt sarežģītāk attiecībā uz pāriem un ģimenēm ar bērniem. Proti, atbildīgajiem ierēdņiem attiecīgajā novērtējumā būs jāiekļauj vairāk personu, savukārt katra ģimenes locekļa individuālie apstākļi var atšķirties. Gados veciem pieteikuma iesniedzējiem un pieteikumu iesniedzējiem, kuriem ir veselības traucējumi, piemēram, slimības vai invaliditāte, ir vairāk šķēršļu, kas jāpārvar, un viņiem ir vajadzīgs vairāk atbalsta. Pieteikuma iesniedzēji, kas pieder pie minoritātes seksuālās orientācijas vai dzimumidentitātes dēļ, dažās valstīs var saskarties ar ierobežojumiem un naidīgumu. Bērni kopumā būs neaizsargātāki nekā citi pieteikuma iesniedzēji un būs pakļauti lielākam sliktas izturēšanās riskam, ceļojot un pārceļoties uz citu savas izcelsmes valsts daļu. Attiecībā uz nepavadītiem bērniem ir jāņem vērā arī pienācīga aprūpes un aizbildnības kārtība, kas ir viņu interesēs.

6.1. Neprecēti, pieauguši vīrieši bez invaliditātes

Turpmāk uzskaitīti individuālie apstākļi, ko var ņemt vērā, lai noskaidrotu, vai pastāv neaizsargātība vai citi trūkumi, kas var ietekmēt IAA kritēriju novērtējumu attiecībā uz neprecētu, pieaugušu vīrieti bez invaliditātes, jo īpaši attiecībā uz “pamatotību apmesties”.

Drošības, ceļošanas un uzņemšanas kritēriji saskaņā ar pārstrādātās KD 8. pantu būtu jānovērtē, ņemot vērā pieteikuma iesniedzēja individuālos apstākļus un saistībā ar 5.1. un 5.2. iedaļā sniegtajiem norādījumiem. Attiecībā uz neprecētiem, pieaugušiem vīriešiem bez invaliditātes var dominēt konkrēti riski, kas būtu rūpīgi jāizvērtē. Piemēram, šajā profilā iekļautie pieteikuma iesniedzēji saskartos ar piespiedu savervēšanas risku daudz biežāk nekā citu profilu pieteikuma iesniedzēji, vai arī pret viņiem var īpaši vērsties kontrolpunktos saistībā ar aizdomām par nemieru izraisīšanu utt.

⁽⁴²⁾ ECT, 2011, *Sufi un Elmi*, op. cit., 14. zemsviras piezīme. Konkrētas atsauces uz sprieduma punktiem skatīt 283. punktā, kas pieejams ECT Hudoc datubāzē.

Būtiska ir individuālo apstākļu novērtēšana, lai noskaidrotu, vai pieteikuma iesniedzējs var dzīvot salīdzinoši normālu dzīvi, neciešot pārmērīgas grūtības IAA vietā. Uzmanība būtu jāpievērš konstatētajai neaizsargātībai, kā arī pieejamajiem grūtību pārvarēšanas mehānismiem, kas var ietekmēt pieteikuma iesniedzēja pārceļšanās pamatotību. Šajā saistībā papildus **5.3.b. iedaļā** sīki izklāstītajiem personīgajiem apstākļiem, jo īpaši novērtējot IAA attiecībā uz neprecētiem, pieaugušiem vīriešiem bez invaliditātes, būtu jāņem vērā turpmāk izklāstītie aspekti.

Darbspējas vecums var veicināt pieteikuma iesniedzēja iesaistīšanos nodarbinātībā, lai nopelnītu sev iztiku. Pieteikuma iesniedzēja **veselībai** ir izšķiroša nozīme, novērtējot pieteikuma iesniedzēja drošu ceļošanu uz IAA vietu. Jāņem vērā arī veselības aspekti, jo būtu jāpārbauda, vai pieteikuma iesniedzējam nav nopietnu veselības problēmu vai invaliditātes, kas viņam var apgrūtināt apmešanos uz dzīvi jaunajā vietā. Pamatojoties uz pieejamo IVI, ir jāņem vērā arī neaizsargātība, kas raksturīga attiecībā uz **vīriešiem**, attiecībā uz spēju droši sasniegt IAA vietu. **Zināšanas par vietējo apkaimi, izglītība un iepriekšēja darba pieredze** var būt pieteikuma iesniedzēja priekšrocības, lai atrastu darbu un spētu sevi uzturēt ekonomiski.

Atkarībā no situācijas IAA vietā attiecībā uz vientuļiem, neprecētiem vīriešiem bez invaliditātes, lai izpildītu pārstrādātās KD 8. panta prasības, nav obligāti nepieciešams, lai viņiem IAA vietā būtu **atbalsta tīkls**. Tomēr ģimenes, radnieku vai draugu atbalsta tīkls var palīdzēt pieteikuma iesniedzējam nodrošināt iztiku mājokļa, finansiālā atbalsta un darba pieejamības ziņā. Šajā saistībā var apsvērt arī vienreizēju finansiālu pabalstu, lai palīdzētu viņam apmesties uz dzīvi.

6.2. Precēti pāri darbspējīgā vecumā bez bērniem

Attiecībā uz IAA precētam pārim darbspējīgā vecumā bez bērniem, lai novērtētu IAA pieejamību, būtu jāņem vērā tie paši individuālie elementi, kas minēti **6.1. iedaļā**.

Ja tikai viens no pāra spēj strādāt, ir sīkāk jāpārbauda, vai no tikai vieniem ienākumiem var nodrošināt pāra iztikas pamatlīdzekļus abiem pāra partneriem.

6.3. Neprecētas sievietes bez vīriešu atbalsta tīkla

Atkarībā no situācijas izcelsmes valstī un konkrētajā IAA vietā neprecētu sieviešu stāvoklis var radīt īpašas problēmas saistībā ar visiem trim kritērijiem IAA novērtēšanā.

Attiecībā uz neprecētām sievietēm bez vīriešu atbalsta tīkla dažās valstīs varētu pastāvēt diskriminējoši ierobežojumi. Turklāt neprecētas sievietes bez vīriešu atbalsta tīkla var būt pakļautas paaugstinātam riskam saskarties ar vairākiem seksuālās un ar dzimumu saistītas vardarbības veidiem. Šajā kontekstā, pārbaudot IAA kritēriju piemērošanu, būtiski ir novērtēt iepriekš (**5.3. iedaļā**) minētos individuālos apstākļus, pamatojoties uz pieejamo IVI.

Dažos gadījumos (vīriešu) atbalsta tīkls var palīdzēt neprecētai sievietei pārvarēt problēmas, kas saistītas ar pārceļšanos un apmešanos IAA vietā. Vīriešu atbalsta tīkls var būt tiešās ģimenes loceklis, kas ir vīrietis, vai vīrietis no plašākas ģimenes, kurš var palīdzēt neprecētai sievietei un atbalstīt viņu. Jānovērtē, vai neprecētai sievietei ir vajadzīgs vīriešu atbalsta tīkls vai pavadonis, lai viņa varētu piekļūt sociālajiem pakalpojumiem un varētu īstenot savas tiesības sabiedrībā. Ja sieviete ir neprecēta valstī, kurā ir nepieciešams vīriešu atbalsta tīkls, tas var nozīmēt, ka neprecētajai sievietei nebūs pieejami pamatpakalpojumi, un viņai nebūs iespējas pašai nodrošināt sev pamatiztiku.

Uzmanība būtu jāpievērš sociālajiem ierobežojumiem, kas var ierobežot sievietes spēju ceļot un pārcelties vienatnē un ja sievietes pārvietošanās brīvību var ierobežot prasība par vīrieša piekrišanu vai vīrieti-pavadoni. Sieviešu pārvietošanās brīvība un ģērbšanās kodekss dažādās valstīs var atšķirties. Dažās izcelsmes valstīs sievietes un meitenes var tikt pakļautas diskriminējošiem ierobežojumiem, un viņām var būt vajadzīgs ģimenes locekļa vīrieša vai pavadona atbalsts, lai piekļūtu dažādiem pakalpojumiem un īstenotu konkrētas tiesības. Turklāt sievietes un meitenes var saskarties ar papildu grūtībām saistībā ar izglītību, darbu, mājokli utt.

Novērtējot IAA piemērošanu, atbildīgajām iestādēm būtu arī jāpievērš īpaša uzmanība iespējamai papildu ievainojamībai, piemēram, tādai, kas saistīta ar iepriekšējām traumām, cilvēku tirdzniecības pazīmēm un grūtniecību.

6.4. Ģimenes ar bērniem

Novērtējot IAA koncepciju gadījumos, kad pieteikumus iesniedz ģimenes ar bērniem, ir rūpīgi jāizvērtē katra bērna situācija, veicot individuālu novērtējumu par bērna interesēm⁽⁴³⁾. Jautājums par piekļuvi pamatzglītībai būtu jāizvērtē, ņemot vērā vispārējo situāciju attiecīgajā IAA vietā, kā arī ģimenes individuālos apstākļus. Būtu jāņem vērā arī bērnu vajāšanas risks IAA vietā, piemēram, bērnu laulības vai bērnu tirdzniecība.

6.5. Profili, kas saistīti ar seksuālo orientāciju un dzimumidentitāti

Seksuālā orientācija attiecas uz personas spēju just dziļu emocionālu, romantisku un seksuālu pievilcību, kā arī veidot intīmas un seksuālas attiecības ar citas dzimtes, savas dzimtes vai vairāku dzimšu pārstāvjiem. Dzimumidentitāte attiecas uz katras personas dziļi izjusto iekšējo un individuālo dzimuma pieredzi, kas var gan atbilst, gan neatbilst dzimumam, kurš cilvēkam piešķirts piedzimstot, tostarp uz priekšstatu par savu ķermeni (kas brīvas izvēles gadījumā var ietvert ķermeņa veidola vai funkciju pārveidošanu, izmantojot medicīniskus, ķirurģiskus vai citus līdzekļus) un citām dzimumizpausmēm, tostarp apģērbu, runas veidu un izturēšanos⁽⁴⁴⁾. Attiecībā uz bioloģisko dzimumu un dzimti – tos var uzskatīt par iedzimtām pazīmēm, pat ja personas dzimums un dzimte nav nemaināmi un var mainīties⁽⁴⁵⁾.

Šajā kontekstā ir jāuzsver, ka seksuālā orientācija un dzimumidentitāte veido identitātei vai apziņai tik fundamentālas iezīmes, ka personu nevajadzētu piespiest atteikties no tām. Tāpat nebūtu jāgaida, ka

⁽⁴³⁾ Īstenojot šo direktīvu, dalībvalstīm pirmkārt būtu jāņem vērā “bērna intereses” saskaņā ar ANO 1989. gada Konvenciju par bērna tiesībām. “Izvērtējot bērna intereses, dalībvalstīm jo īpaši būtu pienācīgi jāņem vērā ģimenes vienotības princips, nepilngadīgās personas labklājība un sociālā attīstība, drošības un aizsardzības apsvērumi un paša nepilngadīgā uzskati, ja vien tas iespējams saskaņā ar viņa vecuma un brieduma pakāpi” (pārstrādātās KD 18. pants). “Dalībvalstu galvenajam apsvērumam, piemērojot šo direktīvu, vajadzētu būt bērnu interesēm, saskaņā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartu (Harta) un Apvienoto Nāciju Organizācijas 1989. gada Konvenciju par bērna tiesībām. Izvērtējot bērna intereses, dalībvalstīm jo īpaši būtu pienācīgi jāņem vērā nepilngadīga bērna labklājība un sociālā attīstība, tostarp viņa priekšvēsture” (pārstrādātās PPD 33. apsvērums).

⁽⁴⁴⁾ Attiecībā uz jēdzienu definīcijām nosaukumā skatīt Jogjakartas principus, kas pieejami vietnēs principles_en.pdf (yogyakartaprinciples.org) un A5_yogyakartaWEB-2.pdf (yogyakartaprinciples.org).

⁽⁴⁵⁾ Plašāku informāciju par attiecīgajiem jēdzieniem sk. EASO *Praktiskajā rokasgrāmatā par piederību konkrētai sociālai grupai*, 2020. gads.

persona slēps šīs iezīmes vai pārliecības izpausmi vai paudīs tās atturīgi ⁽⁴⁶⁾. Līdz ar to no pieteikuma iesniedzēja nevar gaidīt, lai viņš slēptu savu dzimumorientāciju vai dzimumidentitāti ⁽⁴⁷⁾. Lai novērtētu IAA piemērojamību, ir jānorāda, ka nevar sagaidīt, ka pieteikuma iesniedzēji mainīs savu uzvedību vai, piemēram, dzīvos noslēgti saistībā ar savu seksuālo orientāciju, lai izvairītos no vajāšanas vai būtiska kaitējuma IAA vietā ⁽⁴⁸⁾. Varētu būt gadījumi, kad pieteikuma iesniedzēji nav pametuši savu izcelsmes valsti savas seksuālās orientācijas un/vai dzimumidentitātes dēļ, tomēr piedāvātajā IAA vietā viņi varētu saskarties ar marginalizāciju, kas pieteikuma iesniedzējam varētu radīt tik lielu slogu, ka viņam nevar prasīt, lai viņš tur pamatoti apmestos.

Turklāt, pamatojoties uz pieejamo IVI, būtu jāpievērš uzmanība situācijas IAA vietā novērtēšanai, neskarot oficiālo valsts nostāju. Atbildīgajiem ierēdņiem savi lēmumi būtu jābalsta uz IVI un jāpieņem atbilstoši attiecīgajam tiesiskajam regulējumam un tā piemērošanai praksē. Atbildīgajiem ierēdņiem būtu arī jāizvērtē tādi aspekti kā attiecīgā sociālā attieksme, pašreizējā situācija un attiecīgā tiesiskā regulējuma pārkāpēju vajāšana praksē.

Izskatot IAA piemērošanu konkrēta profila pieteikuma iesniedzējiem, būtu jāpievērš uzmanība vispārējai situācijai IAA vietā, kur pieteikuma iesniedzējam neradīsies pārmērīgas grūtības viņa seksuālās orientācijas un/vai dzimumidentitātes dēļ. Reliģiskās, tradicionālās vai sociālās normas attiecīgajā izcelsmes valsts daļā varētu atšķirties, un pieteikuma iesniedzējam varētu būt neiespējami tajā apmesties. Dažās valstīs sociālās normas un attieksme, kas pastāv lielajās pilsētās, var atšķirties no tās, kāda ir laukos. Tāpēc pieteikuma iesniedzējs no ciema vai mazpilsētas, kur viņš ir saskāries ar vajāšanu savas seksuālās orientācijas vai dzimumidentitātes dēļ, varētu rast drošību un pamatoti apmesties lielā pilsētā.

6.6. Nepavadīti bērni

Bērna interesēm vajadzētu būt valsts pārvaldes iestāžu galvenajam apsvērumam. Šā principa īstenošanas kārtība ir atkarīga arī no valsts tiesību aktiem. Šajā kontekstā būtu interešu novērtējums, kas aptver pozitīvus un negatīvus faktorus, kuri saistīti ar IAA, būtu jāveic, ņemot vērā gan nepilngadīgo neaizsargātību, gan juridiskos un citus ierobežojumus, kas attiecas uz nepilngadīgajiem kopumā. Bērni, kurus nepavada vecāki vai cits likumīgais aizbildnis, var saskarties ar īpašiem riskiem un problēmām, apmetoties uz dzīvi jaunā vietā.

Turklāt, lai noteiktu, vai var ņemt vērā IAA, izšķiroša nozīme var būt ģimenes locekļu klātbūtnei vai citiem spēcīgiem atbalsta tīkliem. Saistībā ar IAA būtu jāizvērtē arī bērna tiesības uz dzīvību, izdzīvošanu un attīstību, un šīs tiesības ir pēc iespējas jānodrošina katram bērnam ⁽⁴⁹⁾. Turklāt, ja IAA novērtējums attiecas uz bērnu, ir jāņem vērā bērna viedoklis atbilstoši viņa vecumam un briedumam.

⁽⁴⁶⁾ EST, 2013, *X, Y un Z*, op. cit., 22. zemsvītras piezīme. Konkrētas atsauces uz sprieduma punktiem skatīt 70.–76. punktā, kas pieejami [EST Curia datubāzē](#).

⁽⁴⁷⁾ Turpat.

⁽⁴⁸⁾ Turpat; EST 2012. gada 5. septembra spriedums, , apvienotās lietas C-71/11 un C-99/11, EU:C:2012:518. Konkrētas atsauces uz sprieduma punktiem skatīt 80. punktā, kas pieejams [EST Curia datubāzē](#).

⁽⁴⁹⁾ Plašāku informāciju skatīt Apvienoto Nāciju Organizācijas [Konvencijā par bērna tiesībām](#), 1989. gada 20. novembris, ANO līgumu sērija, 1577. sēj.

Pārstrādātās KD 2. panta l) punkts

““Nepilngadīgais bez pavadības” [nepavadīts nepilngadīgais] ir nepilngadīgais, kas ieradies dalībvalstu teritorijā bez tādu pieaugušo pavadības, kuri ir par viņu atbildīgi saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem vai praksi, kamēr šāda persona nav par viņu uzņēmusies aizgādību; tas ietver nepilngadīgo, kas ir palicis bez pavadības pēc ierašanās dalībvalstīs.”

Attiecībā uz ceļošanas drošību nepavadītu nepilngadīgo neaizsargātība palielina sliktas izturēšanās iespējamību bērna ceļojuma laikā uz IAA vietu un pēc ierašanās. Parasti nepavadītu nepilngadīgo gadījumā fiziska un garīga kaitējuma risks būtu jāuzskata par pārāk augstu, lai piemērotu pārstrādātās KD 8. pantu.

Tajā pašā kontekstā nepavadītu nepilngadīgo gadījumos un atkarībā no viņu individuālajiem apstākļiem nopietni tiek ietekmēta arī apmešanās pamatotība. Bērni ir neaizsargāti iekšējās aizsardzības situācijā viņu mazā vecuma dēļ un tādēļ, ka viņi ir atkarīgi no citiem, kuri nodrošina viņiem pamatiztiku. Tādēļ nepavadīts bērns ir jo īpaši atkarīgs no tā, vai ir pieejami pienācīgi aprūpes un aizbildnības pasākumi, ģimenes locekļi vai atbalsta tīkls, kas var gādāt par viņa interesēm IAA vietā. Bērni vieni paši bieži vien nevar piekļūt pamatiztikai, un tas vēl vairāk saasina bērnu laulību, bērnu tirdzniecības un prostitūcijas, kā arī iesaistīšanas bērnu darbā riskus. Tas kaitē bērna fiziskajai vai garīgajai veselībai un var novest pie narkotiku lietošanas, iesaistīšanās noziedzīgos nodarījumos utt. IAA vietā var nebūt vai var būt ierobežotas iespējas bērniem, kuriem nav vecāku vai likumīga aizbildņa, un apstākļi, ko šīs iespējas nodrošina, var neatbilst bērna vajadzībām, kā arī vispārējām bērna interesēm. Atkarībā no attiecīgās IVI var ņemt vērā arī bērna vecumu, bet arī dzimumam ir nozīme šajā ziņā.

Šajā kontekstā un saskaņā ar pārstrādātās KD 27. apsvēruma loģiku IAA varētu uzskatīt par **piemērotu nepavadītiem bērniem tikai tad, ja ir pieejama un praksē īstenojama atbilstoša aprūpes kārtība**. Tā tas varētu būt gadījumā, ja nepavadītam nepilngadīgajam pievienojas vecāki, citi likumīgi atbildīgi pieaugušie saskaņā ar izcelsmes valsts tiesību aktiem vai ja viņu uzņem valsts iestāde, kurai uzdots rūpēties par nepilngadīgo (piemēram, jauniešu labklājības dienests, bāreņu nams u. c.) IAA vietā, un ja tiek uzskatīts, ka tas ir bērna interesēs. Kārtībai būtu jānodrošina, ka bērns var paļauties uz pietiekamu atbalsta tīklu, lai nodrošinātu apmešanās pamatotību. Nepieciešamajā kārtībā būtu jāiekļauj arī bērna ceļošana uz IAA vietu. Nepieciešamo ceļošanu uz IAA vietu un apmešanos uz dzīvi IAA vietā nevar gaidīt no nepavadīta nepilngadīgā, ja tā ietver līgumu noslēgšanu vai administratīva apstiprinājuma saņemšanu atbilstoši tiesību aktiem. Tas ir tāpēc, ka bērniem izcelsmes valstī var nebūt tiesībspējas un rīcībspējas, un šī tiesībspējas un rīcībspējas neesība var arī liegt bērnam iegūt pienācīgus finanšu vai citus līdzekļus.

6.7. Gados veci pieteikuma iesniedzēji

Pieteikuma iesniedzēja vecumam IAA novērtējumā ir īpaša nozīme. Gados veci cilvēki var saskarties ar nopietnām problēmām, cenšoties sasniegt drošības zonu un apmetoties tajā. Parasti gados veciem cilvēkiem ir kustību traucējumi, un viņiem vajadzīgs vairāk palīdzības. Turklāt veselības faktori ir īpaši svarīgi viņu situācijai. Šo iemeslu dēļ ir jāveic individuāls novērtējums par gados vecu pieteikuma iesniedzēju situāciju un piekļuvi medicīniskajai aprūpei piedāvātajā viņu izcelsmes valsts teritorijā, uz kuru viņi var pārcelties. Daži gados veci cilvēki var nespēt strādāt un gūt labumu no sociālās palīdzības. Liela problēma var būt arī viņu spēja integrēties citā valsts daļā, kas var ievērojami atšķirties no izcelsmes apgabala (piemēram, valodas, kultūras ziņā). Vēl viens svarīgs faktors, kas jāņem vērā, novērtējot IAA gados veciem cilvēkiem, ir atbalsta tīkla (piemēram, ģimenes locekļu) esība.

6.8. Pieteikuma iesniedzēji ar smagām slimībām vai invaliditāti

Šis profils attiecas uz cilvēkiem ar smagām slimībām, garīgiem traucējumiem un/vai invaliditāti ⁽⁵⁰⁾.

“Invaliditātes” definīcija ir atrodama Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām 1. pantā. “Pie personām ar invaliditāti pieder personas, kurām ir ilgstoši fiziski, garīgi, intelektuāli vai maņu traucējumi, kas mijiedarbībā ar dažādiem šķēršļiem var apgrūtināt to pilnvērtīgu un efektīvu līdzdalību sabiedrības dzīvē vienlīdzīgi ar citiem.” ⁽⁵¹⁾

Dažās valstīs veselības aprūpes sniedzēji var stigmatizēt cilvēkus ar garīgiem traucējumiem, un līdz ar to viņi var saskarties ar diskrimināciju, kad cenšas piekļūt pienācīgai ārstēšanai un veselības aprūpei.

Dažās izcelsmes valstīs piekļuve veselības aprūpei var būt ierobežota, tāpēc pieteikuma iesniedzēja veselības stāvoklis ir svarīgs apsvērums, kas jāņem vērā, novērtējot IAA pamatotību tiem, kuriem nepieciešama ārstēšana. Ir svarīgi ņemt vērā arī to, ka pieteikuma iesniedzēja veselības stāvoklis var ietekmēt viņa spēju strādāt un ceļot patstāvīgi. Būtu jāņem vērā arī piemērotas infrastruktūras atrašanās vieta, jo esošā infrastruktūra var būt koncentrēta tikai noteiktās pilsētu teritorijās. Tādējādi IAA vietā vajadzētu būt nodrošinātai medicīniskajai un/vai sociālajai infrastruktūrai, kas nepieciešama pieteikuma iesniedzēja slimības un/vai invaliditātes ārstēšanai.

Lai novērtētu IAA attiecībā uz pieteikuma iesniedzējiem ar smagām slimībām, garīgiem traucējumiem vai invaliditāti, ir ļoti svarīgi izvērtēt katru gadījumu atsevišķi. Šā profila pieteikuma iesniedzējiem piekļuve iztikas pamatlīdzekļiem, piemēram, strādājot algotu darbu, ir vēl vairāk ierobežota. Būtu jāņem vērā arī personas sociālā un ekonomiskā izcelsme, piekļuve ģimenes locekļiem un atbalsta tīklam, jo piekļuve veselības aprūpei lielā mērā ir atkarīga no personas finanšu līdzekļiem vai līdzekļiem, kas pieejami ar atbalsta tīkla starpniecību. Ja pieteikuma iesniedzējs ir atkarīgs no ārstēšanas, zālēm vai citiem līdzekļiem, kas vajadzīgi, lai varētu dzīvot normālu dzīvi bez pārmērīgām grūtībām, ir jāpārbauda jaunākā IVI, lai noskaidrotu, kas pieteikuma iesniedzējam ir pieejams IAA vietā.

Pieteikuma iesniedzējus, kas ietilpst šajā profilā, var pavadīt pieaugušais, kurš viņiem palīdz (atbalsta persona vai aprūpētājs) un atvieglo dzīvi šajā atkarības situācijā. Tāpēc IAA būtu jāizvērtē saistībā ar atbalstu, kas vajadzīgs piedāvātajā IAA vietā.

⁽⁵⁰⁾ Attiecībā uz personu ar īpašām vajadzībām noteikšanu skatīt arī *ESAO IPSN* rīkā šādā saitē: <https://ipsn.easo.europa.eu/>.

⁽⁵¹⁾ Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālā asambleja, *Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām: rezolūcija / pieņemusi Ģenerālā asambleja*, 2007. gada 24. janvāris, A/RES/61/106.

7. Īpaši apsvērumi

7.1. Statusa zaudēšana vairs nepastāvošu apstākļu dēļ

“IAA” un “statusa zaudēšana” ir divi atsevišķi jēdzieni, ko piemēro saskaņā ar pārstrādātās PPD un pārstrādātās KD noteikumiem un attiecīgajiem izklāstītajiem nosacījumiem ⁽⁵²⁾. Tomēr piemērojamie nosacījumi bieži vien tiek jaukti, jo pastāv dažas acīmredzamas līdzības, jo īpaši saistībā ar statusa zaudēšanu apstākļu izmaiņu dēļ. Šīs iedaļas mērķis ir izklāstīt atšķirību starp IAA un statusa zaudēšanu saistībā ar vairs nepastāvošiem apstākļiem, lai novērstu jebkādu iespējamu sajaukšanu šo jēdzienu piemērošanas laikā.

IAA tiks novērtēta pēc tam, kad būs pierādīts, ka pastāv pamatotas bailes no vajāšanas vai reāls būtiska kaitējuma risks izcelsmes teritorijā. No šā brīža tiek novērtēts, vai pieteikuma iesniedzējs nesaskaras ar pamatotām bailēm no vajāšanas vai reālu būtiska kaitējuma risku teritorijā, kas nav viņa izcelsmes teritorija. Tiek novērtēts, vai pieteikuma iesniedzējs var droši un likumīgi ceļot uz šo valsts daļu un tikt tajā uzņemts, un, kā var pamatoti pieņemt, tajā arī uzturēsies.

Statusa zaudēšana tiks novērtēta pēc tam, kad pieteikuma iesniedzējam būs piešķirta starptautiskā aizsardzība. No šā brīža tiks izvērtēts, vai ir notikušas būtiskas un pastāvīgas izmaiņas apstākļos, kuru rezultātā tika atzīts statuss un kuras ir tādas, ka vairs nepastāv pamatotas bailes no vajāšanas un/vai reāls būtiska kaitējuma risks.

Pārstrādātās KD 11. pants “Bēgļa statusa zaudēšana vairs nepastāvošu apstākļu dēļ”

“1. Trešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks zaudē bēgļa statusu, ja viņš: (..)

e) vairs nevar atteikties no savas valstspiederības valsts aizsardzības, jo vairs nepastāv apstākļi, saistībā ar kuriem viņš tika atzīts par bēgli, vai,

f) būdams bezvalstnieks, var atgriezties savā agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valstī, jo vairs nepastāv apstākļi, saistībā ar kuriem viņš atzīts par bēgli.

2. Izskatot 1. punkta e) un f) apakšpunktu, dalībvalstis ņem vērā, vai apstākļu maiņa ir tik nozīmīga un vai tai ir tik pastāvīgs raksturs, ka bēgļa bailes no vajāšanas vairs nevar uzskatīt par pamatotām.

3. Šā panta 1. punkta e) un f) apakšpunktus nepiemēro bēglim, kurš var atsaukties uz nepārvaramiem iemesliem, kas izriet no iepriekš veiktas vajāšanas, lai atteiktos pieņemt valstspiederības valsts aizsardzību vai, ja viņš ir bezvalstnieks, viņa agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valsts aizsardzību.”

⁽⁵²⁾ Saskaņā ar UNHCR iekšējās bēgšanas alternatīvas jēdzienu var piemērot tikai saistībā ar Konvencijas par bēgļa statusu 1.A panta 2. punktā paredzētajiem novērtējumiem par atbilstību starptautiskās aizsardzības piešķiršanai. To nevar piemērot bēgļa statusa zaudēšanas kontekstā saskaņā ar Konvencijas par bēgļa statusu 1.C panta 5. un 6. punktu. Plašāku informāciju sk. UNHCR, *Amicus curiae of the United Nations High Commissioner for Refugees in case number 20-12183SIV-HRET regarding F.K. and others against the State/the Norwegian Appeals Board before the Supreme Court of Norway (Norges Høyesterett)*, 2020. gada 16. decembris.

Pārstrādātās KD 16. pants “Alternatīvās aizsardzības statusa izbeigšana vairs nepastāvošu apstākļu dēļ”

“1. Trešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks vairs nav tiesīgs saņemt alternatīvo aizsardzību, ja apstākļi, kuru dēļ bijis piešķirts alternatīvās aizsardzības statuss, vairs nepastāv vai ir mainījušies tādā mērā, ka aizsardzība vairs nav nepieciešama.

2. Piemērojot 1. punktu, dalībvalstis ņem vērā, vai apstākļu izmaiņas ir tik būtiskas un pastāvīgas, ka persona, kas tiesīga saņemt alternatīvo aizsardzību, vairs nesaskaras ar reālu būtiska kaitējuma risku.

3. Panta 1. punktu nepiemēro alternatīvās aizsardzības statusa saņēmējam, kurš var atsaukties uz nepārvaramiem iemesliem, kas izriet no iepriekš nodarīta būtiska kaitējuma, lai atteiktos pieņemt valstspiederības valsts aizsardzību vai, ja viņš ir bezvalstnieks, kuram nav valstspiederības, viņa agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valsts aizsardzību.”

Iepriekš minētajā kontekstā jēdzienus “IAA” (pārstrādātās KD 8. pants) un “statusa zaudēšana “apstākļu maiņas” dēļ” (pārstrādātās KD 11. panta 1. punkta e) apakšpunkts un 16. pants) var nošķirt šādi.

IAA	Statusa zaudēšana vairs nepastāvošu apstākļu dēļ
Dalībvalstīm IAA jēdziena piemērošana nav obligāta saskaņā ar pārstrādāto KD.	Pārstrādātās KD noteikumu par statusa zaudēšanu piemērošana ir obligāta dalībvalstīm.
IAA novērtē kvalificēšanas starptautiskajai aizsardzībai posmā.	Statusa zaudēšanas klauzulas attiecas uz personām, kurām jau ir piešķirts starptautiskās aizsardzības statuss ⁽⁵³⁾ .
Lai piemērotu IAA, jānovērtē drošība, ceļošana, uzņemšana un apmešanās pamatotība.	Lai piemērotu statusa zaudēšanas klauzulu, ir jānovērtē apstākļu maiņas raksturs.
Attiecībā uz IAA jēdziens “pārliecinoši iemesli” nav minēts. Tomēr pieteikuma iesniedzējs var atsaukties uz šādiem iemesliem, lai iebilstu pret IAA piemērošanu.	Jēdziens “pārliecinoši iemesli” tiek pārbaudīts un novērtēts statusa zaudēšanas klauzulu piemērošanas laikā.

Plašākus norādījumus par statusa zaudēšanas klauzulu piemērošanu skatīt *EASO Praktiskajā rokasgrāmatā par statusa zaudēšanas klauzulu piemērošanu 2021.*

⁽⁵³⁾ Saskaņā ar UNHCR bēgļiem un citām personām, kurām vajadzīga starptautiskā aizsardzība, ir tiesības uz drošu statusu. Jebkas cits varētu kaitēt bēgļu drošības sajūtai, kuru ir paredzēts nodrošināt ar starptautisko aizsardzību. UNHCR Izpildu komiteja ir aicinājusi valstis atbalstīt bēgļu spēju panākt vietējo integrāciju, savlaicīgi piešķirot drošu juridisko statusu un uzturēšanās tiesības, un veicināt viņu naturalizāciju. Īstermiņa uzturēšanās atļaujas un to biežā pārskatīšana ir pretrunā integrācijas mērķiem. Sk. UNHCR, *Comments on the European Commission Proposal for a Qualification Regulation – COM(2016), 466*, 2018. gada februāris.

7.2. Turpmāki pieteikumi

Saskaņā ar pārstrādātās PPD 40. panta 2. punktu par visiem turpmākiem pieteikumiem vispirms būtu jāveic sākotnējā izskatīšana.

Pārstrādātās PPD 40. panta 2. punkts [Turpmāku pieteikumu sākotnējā izskatīšana]

“2. Lai pieņemtu lēmumu par starptautiskās aizsardzības pieteikuma pieņemamību saskaņā ar 33. panta 2. punkta d) apakšpunktu, turpmākais starptautiskās aizsardzības pieteikums tiek vispirms pakļauts sākotnējai izskatīšanai attiecībā uz to, vai ir konstatēti vai pieteikuma iesniedzējs ir iesniedzis jaunus elementus vai faktus, kas attiecas uz pārbaudi, vai viņš ir kvalificējams kā starptautiskās aizsardzības saņēmējs saskaņā ar Direktīvu 2011/95/ES.”

Sākotnējās izskatīšanas mērķis ir pārbaudīt, vai ir radušies jauni elementi, kas nav bijuši zināmi iepriekšējās procedūrās un kas attiecas uz pārbaudi par to, vai pieteikuma iesniedzējs var tikt kvalificēts par starptautiskās aizsardzības saņēmēju. Pretējā gadījumā turpmākais pieteikums varētu tikt atzīts par nepieņemamu.

Gadījumos, kad iepriekšējā procedūrā tika piemērota IAA, sākotnējās izskatīšanas laikā būtu jāizvērtē, vai ir kādi jauni elementi, kas liek apšaubīt IAA piemērojamību. Šajā nolūkā kā pierādījums jāizmanto aktuālā informācija, kas iegūta no attiecīgiem avotiem. Ja attiecībā uz iepriekšējo pieteikumu tika piemērota IAA, pieteikuma iesniedzējs turpmākā pieteikumā var atsaukties uz situācijas pasliktināšanos IAA vietā. Šādos gadījumos atbildīgajai iestādei būs jāpārbauda pašreizējā vispārējā situācija izcelsmes valstī, pamatojoties uz attiecīgu un atjauninātu IVI, īpašu uzmanību pievēršot IAA vietai.

Turklāt turpmākā pieteikuma sākotnējā izskatīšanā tiek pārbaudīti arī pieteikuma iesniedzēja personīgie apstākļi, jo viņa situācija varētu būt mainījusies (piemēram, ģimenes locekļi ir atstājuši izcelsmes valsti, pieteikuma iesniedzējs ir saslimis). Laika noilgums var radīt atšķirības starp pieteikuma iesniedzēja situāciju brīdī, kad viņš iesniedza starptautiskās aizsardzības pieteikumu pirmo reizi, un brīdī, kad viņš iesniedz turpmāko pieteikumu.

Ir svarīgi arī atcerēties, ka IAA var tikt izmantota, lai izvērtētu turpmāku pieteikumu, pat tad, ja negatīvais lēmums iepriekšējā procedūrā tika pieņemts cita iemesla dēļ. Tomēr tādā situācijā kā šī IAA tiks vērtēta nevis kā daļa no sākotnējās izskatīšanas, bet gan turpmākā pieteikuma izskatīšanas laikā pēc būtības. Šajā gadījumā pirms iespējamās IAA vietas apsvēršanas tiks atkārtoti izvērtētas bailes no vajāšanas vai reāls nopietna kaitējuma risks izcelsmes teritorijā.

1. pielikums. Judikatūra

Eiropas judikatūra

Turpmāk sniegti divi oficiāli kopsavilkumi un izvilkums no attiecīgās ECT judikatūras sprieduma, kas ņemts vērā šīs rokasgrāmatas sagatavošanā.

ECT, 2011, *Sufi un Elmi pret Apvienoto Karalisti* ⁽⁵⁴⁾

“Fakti. Abi prasītāji bija Somālijas valstspiederīgie. Sufi kungs (pirmais prasītājs) ieradās Apvienotajā Karalistē 2003. gadā un lūdza patvērumu, pamatojoties uz to, ka viņš ir piederīgs minoritātes klanam, kuru vajā paramilitārs grupējums, kas nogalinājis viņa tēvu un māsu un smagi ievainojis viņu pašu. Viņa pieteikums tika noraidīts, un viņa apelācijas sūdzība tika noraidīta, pamatojoties uz to, ka viņa sniegtais izklāsts nav ticams. 2008. gadā viņam tika diagnosticēts posttraumatiskais stresa sindroms. Elmi kungs (otrais prasītājs) ir *Isaaq* klanā vairākuma loceklis. Viņš ieradās Apvienotajā Karalistē 1988. gadā, un viņam tika piešķirta atļauja palikt kā bēglim. Pēc notiesājošiem spriedumiem par vairākiem smagiem noziedzīgiem nodarījumiem abiem prasītājiem tika izdoti izraidīšanas rīkojumi. Viņi iesniedza apelācijas sūdzību, kas tika noraidīta.

Somālija sastāv no trīs autonomām teritorijām – pašpasludinātās Somālilendas Republikas ziemeļrietumos, Puntlendas štata ziemeļaustrumos, un pārējo daļu veido dienvidu un centrālie reģioni. Somālijas sabiedrībai tradicionāli ir raksturīga piederība klanu ģimenēm. Kopš 1991. gada valstī nav funkcionējošas centrālās valdības, un tajā valda beztiesiskums, pilsoniskais konflikts un klanu kari. Lai gan 2004. gada oktobrī tika izveidota pagaidu federālā valdība, ko atzīst Apvienoto Nāciju Organizācija, pašlaik tā kontrolē tikai nelielu Mogadišo daļu, un tās izdzīvošana ir atkarīga no Āfrikas Savienības karaspēka. Grupējums, kas pazīstams kā *al-Shabaab* un kas radās kā daļa no Islāma tiesu savienības bruņotā spārna, ir kļuvis par spēcīgāko un efektīvāko bruņoto grupējumu uz vietas, jo īpaši Somālijas dienvidos, un tas pastāvīgi virza spēkus uz galvaspilsētu Mogadišo.

Savās prasībās Eiropas tiesā prasītāji sūdzējās, ka viņi varētu tikt pakļauti sliktas izturēšanās riskam, ja viņi tiktu deportēti uz Somāliju.

Tiesību akti. 3. pants. Izraidīšanas lietā vienīgais jautājums bija par to, vai, ņemot vērā visus lietas apstākļus, ir pierādīti būtiski iemesli, lai uzskatītu, ka gadījumā, ja prasītājs atgrieztos, viņam draudētu reāls risks piedzīvot izturēšanos, kas ir pretrunā 3.* panta 1. punktam. Ja tiktu konstatēts, ka pastāv šāds risks, prasītāja izraidīšana noteikti būtu pretrunā 3. pantam neatkarīgi no tā, vai risks izriet no vispārējās vardarbības situācijas, kādas prasītāja personīgās īpašības vai abu minēto faktoru kombinācijas. Tomēr ne visas vispārējās vardarbības situācijas radītu šādu risku. Gluži pretēji – vispārēja vardarbības situācija būtu pietiekami intensīva, lai radītu šādu risku, tikai “visekstrēmākajos gadījumos”. Lai noteiktu konflikta intensitātes līmeni, būtiski (bet ne izsmeļoši) bija šādi kritēriji**: vai konfliktā iesaistītās puses izmantoja karadarbības metodes un taktiku, kas palielināja civiliedzīvotāju upuru risku, vai tieši vērsās pret civiliedzīvotājiem; vai šādu metožu un/ vai taktikas izmantošana bija plaši izplatīta starp konflikta pusēm; vai cīņas bija lokālas vai plaši izplatītas, un, visbeidzot, cīņu rezultātā nogalināto, ievainoto un pārvietoto civiliedzīvotāju skaits.

⁽⁵⁴⁾ ECT, informatīvā piezīme par Tiesas judikatūru Nr. 142, 2011. gada jūnijs, *Sufi un Elmi pret Apvienoto Karalisti* – 8319/07, spriedums 28.6.2011 [IV iedaļa].

Pievēršoties situācijai Somālijā, ierosināto atgriešanās vietu Mogadišo skāra neselektīva bombardēšana un militāri uzbrukumi, kā arī neprognozējama un plaši izplatīta vardarbība. Tajā bija ievērojams skaits civiliedzīvotāju upuru un pārvietoto personu. Lai gan labi persona ar labiem kontaktiem tur varētu saņemt aizsardzību, šādu aizsardzību varētu nodrošināt tikai augstākā līmeņa sakari, un ir maz ticams, ka personai, kura kādu laiku nav bijusi Somālijā, būtu šādi sakari. Visbeidzot, vardarbības bija tik intensīva, ka ikviens, kurš atrodas pilsētā, varbūt izņemot personas, kuras ir ļoti cieši saistītas ar “pusēm, kurām ir vara”, būtu pakļauts reālam aizliegta izturēšanās riskam.

Attiecībā uz iespēju pārcelties uz drošāku reģionu 3. pants neliedza līgumslēdzējām valstīm izmantot iekšējās bēgšanas alternatīvu ar nosacījumu, ka atgriežamā persona var ceļot, tikt uzņemta un apmesties attiecīgajā teritorijā, neesot pakļauta reālam sliktas izturēšanās riskam. Tiesa bija gatava pieņemt, ka atgriežamajām personām varētu būt iespējams ceļot no Mogadišo Starptautiskās lidostas uz citu Somālijas dienvidu un centrālo daļu. Tomēr atgriežamās personas, kuras nav nesen dzīvojušas Somālijā, būtu pakļautas reālam sliktas izturēšanās riskam, ja viņu dzimtā teritorija atrastos *al-Shabaab* kontrolētā teritorijā vai ja viņiem būtu jāšķērso šāda teritorija, jo viņi nepārzinātu tajā noteiktos stingros islāma kodeksus un tādēļ varētu tikt pakļauti sodiem, piemēram, nomētāšanai ar akmeņiem, amputācijai, pēršanai un miesassodiem.

Bija pamatoti iespējams, ka atgriežamajām personām, kurām vai nu nav tuvu ģimenes sakaru, vai arī kuras nevar droši ceļot uz teritoriju, kur viņām ir šādi sakari, būtu jāmeklē patvērums iekšzemē pārvietotu personu (*IDP*) vai bēgļu nometnēs. Tāpēc Tiesai bija jāizvērtē apstākļi šajās nometnēs, kas tika raksturoti kā skarbi. **Šajā saistībā tā norādīja, ka gadījumā, ja krīzi galvenokārt izraisījušas konflikta pušu tiešās un netiešās darbības, nevis nabadzība vai tas, ka valstij nav resursu, lai tiktu galā ar dabisku fenomenu, piemēram, sausumu, vēlamā pieeja, kas jāizmanto, lai novērtētu, vai skarbie humanitārie apstākļi ir sasnieguši 3. pantā noteikto sliekšni, bija tā, kas izmantota lietā *M.S.S. pret Beļģiju un Grieķiju****, saskaņā ar kuru Tiesai bija jāņem vērā prasītāja spēja apmierināt savas pamatvajadzības, piemēram, pēc pārtikas, higiēnas un pajumtes, viņa neaizsargātība pret sliktu izturēšanos un izredzes, ka viņa situācija varētu uzlaboties saprātīgā laikposmā⁽⁵⁵⁾.** Apstākļi galvenajos centros – Afgujas koridorā Somālijā un Dadābas nometnēs Kenijā – bija pietiekami skarbi, lai tos uzskatītu par izturēšanos, kas sasniedz 3. pantā noteikto sliekšni. Iekšzemē pārvietotām personām Afgujas koridorā bija ļoti ierobežota piekļuve pārtikai un ūdenim, un arī pajumtes nodrošināšana sāka kļūt par problēmu, jo zemes īpašnieki centās izmantot šo sarežģīto situāciju peļņas gūšanai. Lai gan Dadābas nometnēs bija pieejama humānā palīdzība, ārkārtējas pārpildītības dēļ piekļuve pajumtei, ūdenim un sanitārijai bija ļoti ierobežota. Abu nometņu iedzīvotāji bija neaizsargāti pret vardarbīgu noziedzību, ekspluatāciju, ļaunprātīgu izmantošanu un piespiedu vervēšanu, un viņiem bija ļoti mazas izredzes, ka viņu situācija saprātīgā laikposmā uzlabosies. Turklāt bēgļiem, kuri dzīvoja Dadābas nometnēs vai mēģināja tajās nokļūt, bija arī reāls Kenijas iestāžu īstenotas *refoulement* risks.

⁽⁵⁵⁾ Izcēlums pievienots.

Attiecībā uz prasītāju personīgajiem apstākļiem – pirmais prasītājs būtu pakļauts reālam sliktas izturēšanās riskam, ja viņš paliktu Mogadīšo. Tā kā viņa vienīgās tuvās ģimenes saites bija pilsētā, ko kontrolēja *al-Shabaab*, un 2003. gadā, kad viņš ieradās Apvienotajā Karalistē, viņam bija tikai sešpadsmit gadu, pastāvēja arī reāls risks, ka *al-Shabaab* pret viņu slikti izturēsies, ja viņš mēģinās pārcelties uz dzīvi šajā vietā. Līdz ar to bija iespējams, ka viņš atrastos iekšzemē pārvietotu personu vai bēgļu nometnē, kur apstākļi bija pietiekami skarbi, lai sasniegtu 3. pantā noteikto sliekšni, un pirmais prasītājs būtu īpaši neaizsargāts viņa psihiatriskās slimības dēļ.

Otrais prasītājs būtu pakļauts reālam sliktas izturēšanās riskam, ja viņš paliktu Mogadīšo. Lai gan tika atzīts, ka viņš bija vairākumu pārstāvošā *Isaaq* klana loceklis, Tiesa neuzskatīja, ka tas liecina par pietiekami spēcīgiem sakariem, lai viņu aizsargātu. Nebija pierādījumu, ka viņam būtu ciešas ģimenes saites Somālijas dienvidos un centrālajā daļā, un jebkurā gadījumā viņš bija ieradies Apvienotajā Karalistē 1988. gadā, kad viņam bija deviņpadsmit gadu, un viņam nebija nekādas pieredzes ar dzīvošanu *al-Shabaab* represīvajā režīmā. Tādēļ viņš būtu pakļauts reālam riskam, ja viņš meklētu patvērumu teritorijā, kas atrodas *al-Shabaab* kontrolē. Tas pats notiktu, ja viņš meklētu patvērumu iekšzemē pārvietoto personu vai bēgļu nometnēs. Visbeidzot, tas, ka viņam tika izdoti norādījumi pārcelties uz Mogadīšo, nevis uz Hargeisu, šķiet, ir pretrunā valdības apgalvojumam, ka viņš tiktu uzņemts Somālilendā.

Secinājums: izraidīšana būtu pārkāpums (vienbalsīgi).

41. pants: nav izvirzītas nekādas prasības attiecībā uz kaitējumu.

* Sk. NA. pret Apvienoto Karalisti, Nr. 25904/07, 2008. gada 17. jūlijs, informatīvā piezīme Nr. 110.

** Apvienotās Karalistes Patvēruma un imigrācijas tiesas noteiktie kritēriji lietā *AM un AM (bruņots konflikts: riska kategorijas) Somalia CG* [2008] UKAIT 00091.

*** [Virspalāta], Nr. 30696/09, 2011. gada 21. janvāris, informatīvā piezīme Nr. 137."

ECT, 2007, *Salah Sheekh pret Nīderlandi* ⁽⁵⁶⁾

"Fakti. Prasītājs, 1986. gadā dzimis Somālijas valstspiederīgais, 2003. gada maijā ar viltotu pasi atstāja Somāliju un lūdza patvērumu pēc ierašanās Amsterdamas Shipholas lidostā. Viņš paskaidroja, ka viņa ģimene, kas bija *Ashraf* minoritātes iedzīvotāju grupas loceklis, 1991. gadā pameta Mogadišo pilsoņu kara dēļ un atrada patvērumu ciematā 25 kilometru attālumā, kur viņiem tika nolaupītas atlikušās mantas. Ciematu kontrolēja *Agbal* klans, kura paramilitārie kaujinieki vajāja prasītāju un viņa ģimeni, kā arī trīs citas *Ashraf* ģimenes, zinot, ka viņām nav nekādu aizsardzības līdzekļu. Vairākos incidentos, kas notika vairāku gadu garumā, paramilitārie kaujinieki nogalināja viņa tēvu un brāli, vardarbīgi uzbruka viņam un viņa brāļiem un divreiz nolaupīja un izvaroja viņa māsu. Viņa patvēruma pieteikums tika noraidīts 2003. gada jūnijā, jo imigrācijas un integrācijas ministrs *inter alia* uzskatīja, ka viņam nepienākas bēgļa statuss, tā kā nav pierādījumu, ka viņš būtu darījis sevi zināmu kā (vietējā) režīma oponents, būtu politiskās partijas vai kustības dalībnieks vai atbalstītājs vai būtu ticis apcietināts vai aizturēts. Ministrs konstatēja, ka prasītāja problēmas ir saistītas nevis ar būtiskiem, sistemātiskiem diskriminācijas gadījumiem, bet gan ar vispārējo nestabilo situāciju, kurā noziedzīgi grupējumi bieži un patvaļīgi iebiedēja un apdraudēja cilvēkus. Tāpēc nepastāvēja reāls risks, ka, atgriežoties Somālijā, viņš varētu tikt pakļauts ar 3. pantu aizliegtai attieksmei, un varēja veikt pasākumus, lai viņš varētu apmesties vienā no teritorijām, ko Nīderlandes iestādes ir klasificējušas kā "salīdzinoši drošas". Prasītāja apelācijas sūdzība apgabaltiesā tika noraidīta. Pēc tam, kad prasītājs bija informēts par to, ka viņam tiks izsniegts Eiropas Savienības ceļošanas dokuments un viņš tiks izraidīts uz kādu no "salīdzinoši drošajām teritorijām", viņš iesniedza sūdzību ministram un lūdza apgabaltiesu apturēt viņa izraidīšanu līdz brīdim, kad tiks izskatīta sūdzība. Viņš *inter alia* apgalvoja, ka, būdams minoritātes loceklis, kurš nevar saņemt aizsardzību no kāda no valdošajiem klaniem, pat ja viņš dotos uz kādu no "salīdzinoši drošajām teritorijām", viņš būtu spiests dzīvot iekšzemē pārvietoto personu nometnē, kur apstākļi bija ļoti slikti. Prasītāja sūdzība par ministra lēmumu un viņa lūgums par apturēšanu tika noraidīti. Tomēr pa to laiku Nīderlandes iestādes atcēla pasākumus prasītāja izraidīšanai un atbrīvoja viņu no aizturēšanas pēc tam, kad viņš bija saņēmis no tiesas norādi saskaņā ar 39. noteikumu. Pēc tam prasītājam tika atļauts pieprasīt uzturēšanās atļauju saskaņā ar pagaidu režīmu, ko pa to laiku bija pieņēmis ministrs noteiktām patvēruma meklētāju kategorijām no Somālijas. 2006. gada martā viņam tika piešķirts patvērums.

Tiesību akts: 37. panta 1. punkta c) apakšpunkts – Lai gan prasītājam nebija tūlītējas izraidīšanas riska, Tiesa tomēr konstatēja, ka pagaidu režīms, kas tika ieviests attiecībā uz noteiktām patvēruma meklētāju kategorijām no Somālijas, nebija problēmas risinājums, jo iestādes bija nepārprotami norādījušas, ka režīms tiks pārskatīts pēc tam, kad Tiesa būs pēc būtības izlēmusi lietas par Somālijas valstspiederīgajiem, kurās tā bija norādījusi pagaidu pasākumu. Tādējādi prasības izskatīšanas turpināšana šķita visefektīvākais veids, kā rīkoties, it īpaši ņemot vērā to, ka, ja prasība tiktu svītrotā no saraksta un pēc tam tiktu atsaukts režīms, prasītājs, visticamāk, lūgtu sava pieteikuma atjaunošanu sarakstā: *nav iemesla izsvītrot.*

⁽⁵⁶⁾ ECT, informatīvā piezīme par Tiesas judikatūru Nr. 93, 2007. gada janvāris, *Salah Sheekh pret Nīderlandi* – 1948/04, spriedums, 11.1.2007. [III iedaļa].

3. pants – Tiesa norādīja, ka valdības nodoms nebija izraidīt prasītāju uz citām Somālijas teritorijām, izņemot tās, kuras tā uzskatīja par “salīdzinoši drošām”. Lai gan šādās teritorijās situācija kopumā bija stabilāka un mierīgāka nekā citās valsts daļās, pastāvēja ievērojama atšķirība starp to personu stāvokli, kuru izcelsme ir šajās teritorijās un kurām tur ir klans un/vai ģimene, un personām no citām Somālijas vietām, kurām šādas saiknes nav. Maz ticams, ka prasītājs, kurš ietilpst pēdējā minētajā kategorijā, varētu saņemt klana aizsardzību vienā no “salīdzinoši drošajām” teritorijām. Tāpēc pastāvēja iespēja, ka viņš nonāks iekšzemē pārvietotu personu apmetnē, kuras iemītnieki ir marginalizēti, izolēti un neaizsargāti pret noziedzību. Tomēr neatkarīgi no tā, vai prasītājs būtu pakļauts reālam aizliegtas attieksmes riskam šajās teritorijās, viņa izraidīšana katrā ziņā bija aizliegta ar 3. pantu, jo nebija garantiju, kurām bija jābūt kā priekšnosacījumam, lai varētu izmantot iekšējās bēgšanas alternatīvu, – izraidītajai personai bija jābūt iespējai ceļot uz attiecīgo teritoriju, tikt uzņemtai tajā un apmesties tajā.

Iestādes “salīdzinoši drošajās teritorijās” informēja atbildētāju valdību, ka tās iebilst pret dažādu bēgļu kategoriju piespiedu izraidīšanu un nepieņem ES ceļošanas dokumentu. Tādējādi, pat ja valdībai būtu izdevies izraidīt prasītāju uz vienu no “salīdzinoši drošajām” teritorijām, tas nekādā ziņā negarantētu, ka pēc nokļūšanas šajā teritorijā prasītājam būtu atļauts tur palikt, un bez uzraudzības valdībai nebūtu nekādu iespēju pārbaudīt, vai viņam ir izdevies iecerēt⁽⁵⁷⁾.

Tādējādi pastāvēja reāls risks, ka viņš tiktu izraidīts vai ka viņam nebūtu citas alternatīvas, kā vien doties uz valsts teritorijām, kuras gan valdība, gan UNHCR uzskatīja par nedrošām. Attiecībā uz to, vai prasītājam būtu reāls risks tikt pakļautam aizliegtai attieksmei, ja viņš nonāktu ārpus kādas no “relatīvi drošajām teritorijām”, izturēšanos, kurai, kā prasītājs apgalvoja, viņš tika pakļauts pirms aizbraukšanas no Somālijas, varēja kvalificēt kā necilvēcīgu 3. panta nozīmē, un mazākuma grupas, pie kuras piederēja, neaizsargātība pret cilvēktiesību pārkāpumiem bija labi dokumentēta. Atbildētājas valdības apgalvojums, ka prasītāja piedzīvotās problēmas izriet no vispārējas nestabilas situācijas, kurā noziedzīgi grupējumi bieži un patvaļīgi iebiedēja un apdraudēja personas, nebija pietiekams, lai uz attieksmi, kas īstenota pret prasītāju, neattiecinātu 3. panta darbības jomu, jo šo tiesību normu tādējādi varētu piemērot arī situācijās, kad briesmas rada personas, kas nav valsts ierēdņi. Būtisks faktors bija tas, vai prasītājs varētu saņemt aizsardzību un prasīt kompensāciju par darbībām, kurām viņš tika pakļauts, un Tiesa uzskatīja, ka tas tā nebūtu. Tā kā situācija Somālijā būtiski neuzlabojās, nekas neliecināja par to, ka prasītājs nonāktu situācijā, kas būtiski atšķirtos no situācijas, no kuras viņš bija aizbēdzis. Tāpat arī sliktā attieksme netika īstenota nejauši – pret prasītāju un viņa ģimeni vērsās speciāli, jo viņi piederēja pie minoritātes un bija zināms, ka viņiem nav aizsardzības līdzekļu. No prasītāja nevarēja prasīt, lai viņš pierāda, ka pastāv citas īpašas atšķirības iezīmes, kas skar viņu personīgi, lai pierādītu, ka viņš bija un joprojām ir personīgi pakļauts riskam. Lai gan tikai sliktas izturēšanās iespējamība nebija pietiekama, lai to uzskatītu par 3. panta pārkāpumu, Tiesa uzskatīja, ka prasītāja gadījumā pastāv paredzams risks.

Secinājums: izraisīšana būtu pretrunā 3. pantam (vienbalsīgi).

⁽⁵⁷⁾ Izcēlums pievienots.

13. pants – Prasītājs bija vērsies apgabaltiesā ar lūgumu apturēt izraidīšanu līdz brīdim, kad tiks pieņemts lēmums par viņa sūdzību, bet tā nolēma, ka viņa izraidīšana nebūs 3. panta pārkāpums. Paturot prātā, ka jēdziens “tiesiskās aizsardzības līdzeklis” 13. panta izpratnē nenozīmē tiesiskās aizsardzības līdzekli, kas noteikt tiks piešķirts, un ka ir pārbaudīta plānotās pārcelšanas saderība ar 3. pantu, prasītājam tika nodrošināts efektīvs tiesiskās aizsardzības līdzeklis attiecībā uz veidu, kādā viņa izraidīšana ir jāveic.

Secinājums: nav pārkāpuma (vienbalsīgi)."

ECT, 2014, *A.A.M* pret *Zviedriju* ⁽⁵⁸⁾

“Iekšēja pārcelšana nenovēršami ir saistīta ar zināmām grūtībām. Tomēr Tiesas rīcībā esošie pierādījumi liecina, ka ir pieejamas darbvietas un ka apmetņu iemītniekiem ir pieejama veselības aprūpe, kā arī finansiāls un cita veida atbalsts no *UNHCR* un vietējām iestādēm. Katrā ziņā nekas neliecina par to, ka vispārējie sadzīves apstākļi *KRI* arābu sunnītu musulmaņu iemītniekiem būtu nesaprātīgi vai jebkādā veidā būtu uzskatāmi par 3. pantā aizliegto attieksmi. Nepastāv arī reāls risks, ka viņš varētu nonākt citās Irākas daļās.”

73. punkts

Valsts tiesu judikatūra

Turpmāk sniegts tās attiecīgās valsts tiesu judikatūras spriedumu uzskaitījums, kas ņemta vērā šīs rokasgrāmatas sagatavošanā.

- Federatīvā administratīvā tiesa (Vācija), 2007. gada 1. februāra spriedums, *Prasītājs (Čečenija) pret Federālo migrācijas un bēgļu biroju (Bundesamt für Migration und Flüchtlinge – BAMF)*, *Bundesverwaltungsgericht* n. 1 C 24.06, ECLI:DE:BVerwG:2007:010207U1C24.06.0.
- Augstākā administratīvā tiesa (Čehija), 2013. gada 30. septembra spriedums, *Ij pret iekšlietu ministru*, 4 Azs 24/2013-34.
- Ārvalstnieku tiesību lietu padome (Beļģija), 2011. gada 30. jūnijs lēmums, *X pret Bēgļu un bezvalstnieku vispārējā komisāra biroju (Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides – CGRS)*, Nr. 64 233
- Augstākā administratīvā tiesa (Somija), 2011. gada 18. marta spriedums, *A pret Somijas Imigrācijas dienestu*, KHO:2011:25.

Lai uzzinātu vairāk par valstu tiesu judikatūru saistībā ar IAA, skatiet *EASO* Judikatūras datubāzi vietnē <https://caselaw.euaa.europa.eu/pages/searchresults.aspx?> Meklēšana ir filtrēta, izmantojot atslēgvārdu “iekšējās aizsardzības alternatīva / bēgšanas alternatīva”.

⁽⁵⁸⁾ ECT, 2014, *A.A.M*, *op. cit.*, 16. zemsvītras piezīme. Konkrētas atsauces uz sprieduma punktiem skatīt 73. punktā, kas pieejams ECT *Hudoc* datubāzē.

Kā sazināties ar ES

Klātienē

Visā Eiropas Savienībā ir simtiem *Europe Direct* centru. Sev tuvākā centra adresi varat atrast tiešsaistē (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_lv).

Pa tālruni vai rakstveidā

Europe Direct ir dienests, kas atbild uz jūsu jautājumiem par Eiropas Savienību. Ar šo dienestu varat sazināties šādi:

- pa bezmaksas tālruni: 00 800 6 7 8 9 10 11 (daži operatori par šiem zvaniem var iekasēt maksu),
- pa šādu parasto tālruņa numuru: +32 22999696,
- izmantojot saziņas veidlapu: european-union.europa.eu/contact-eu/write-us_lv.

Kā atrast informāciju par ES

Tiešsaistē

Informācija par Eiropas Savienību visās oficiālajās ES valodās ir pieejama portālā *Europa* (european-union.europa.eu).

ES publikācijas

ES publikācijas varat apskatīt vai pasūtīt vietnē op.europa.eu/lv/publications. Vairākus bezmaksas publikāciju eksemplārus varat saņemt, sazinoties ar *Europe Direct* vai tuvāko dokumentācijas centru (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_lv).

ES tiesību akti un ar tiem saistītie dokumenti

Ar visu ES juridisko informāciju, arī kopš 1951. gada pieņemtajiem ES tiesību aktiem visās oficiālajās valodās, varat iepazīties vietnē *EUR-Lex* (eur-lex.europa.eu).

ES atvērtie dati

Portālā data.europa.eu ir piekļuve atvērtām datu kopām no ES iestādēm, struktūrām un aģentūrām. Datus var bez maksas lejupielādēt un izmantot tiklab komerciāliem, kā nekomerciāliem mērķiem. Portālā ir arī bagātīga piekļuve datu kopām, kas nākušas no Eiropas valstīm.

Eiropas Savienības
Publikāciju birojs